

Den perfekte SS-officeren

Den perfekta SS-generalen

militär tragedi i fem akter

av Christian Lanciai (2000)

Personerna :

Fritz Schwarzkopf, affärsman
Laura, hans hustru
Gottfried, deras son
Angelika, hans syster, sångerska
Wolfgang, deras broder, pianist
Friedrich, deras andre broder, dirigent
Karl
Reinhard Heydrich
kadetter
Richard Strauss
Klaus Mann
ett fnask
Stefan Zweig
Lotte Zweig
två överstar
Juan Perón
en adjutant hos Heydrich
Amiral Wilhelm Canaris
Heinrich Himmler
Adolf Eichmann
Adolf Hitler
Heinrich Müller
Alexander, tysk officer
kafévård i Warszawaghettot
besökare därstädes
en fångvaktare
andra vakter
en adjutant i Warszawa
soldater
en japansk kommandant
Richard Sorge
en amerikan
två ryska diplomater

Handlingen omfattar hela det andra världskriget
i Tyskland, Brasilien, Argentina, Polen och Japan.

Copyright © Christian Lanciai 2000

Den perfekta SS-generalen

Akt I scen 1.

Fritz Slå an tonen väl! Det är det enda viktiga i livet. Om bara början blir rätt blir allting bra.

Gottfried Och därför vill du inte att jag skall bli musiker.

Fritz Du är den mest musikaliska av alla våra barn. Du om någon har musiken i själva själen. Därför är det desto viktigare att du tolkar musiken rätt.

Gottfried Men hur kan jag tolka musik om jag inte får spela?

Fritz Spela så mycket du vill, men bli inte musiker.

Gottfried Om jag spelar så mycket jag vill är jag musiker.

Fritz Ja, men håll musiken för dig själv. Dina bröder är officiella musiker. Låt dem vara det. Din syster är internationell sångerska. Låt henne vara det. Men officiell musik och etablerad musik är ytlig musik. Musiken behöver dig för högre syften.

Gottfried Och det är?

Fritz (*i största förtroende*) Att bli officer.

Gottfried Far, du driver med mig.

Fritz Ingenting är så allvarligt som skämtet, ty skämtets allvar är att narra folk att skratta åt vad de aldrig skulle skratta åt om de förstod vad de verkligen skrattar åt.

Gottfried Vill du få mig att skratta?

Fritz Du ska in i militärakademin.

Gottfried Far, jag har rätt till en förklaring.

Fritz Medges. Vi har goda tider idag, men vi vet ingenting om morgondagen. Det finns en viss herr Hitler i München som påstår att kriget var judarnas fel, och det finns de som tar honom på allvar.

Gottfried Men vi är inga judar.

Fritz Inte offentligt. Men din mor är en Rubinstein. Glöm aldrig det, ty det är därifrån musiken kommer, och den kan bli det enda som kan rädda oss.

Gottfried Vad vet du om framtiden, far?

Fritz Ingen vet något, men alla gissar och anar. Och jag vill inte bli tagen med överraskning. Jag vill att du ska bli militär, pojke, för att skydda din familj. Musiken kan du behålla ändå, för den slipper du aldrig ändå.

Gottfried Som du vill, far.

Fritz Jag visste att jag kunde lita på dig. (*slår honom vänligt på axeln*) Kom, låt oss gå till de andra.

(*reser sig. Gottfried följer. Fritz öppnar dörrarna till salongen, varifrån kammarmusik hela tiden har hörts, förslagsvis Brahms sista stråkkvintett. Satsen slutar och folk applåderar när Fritz med Gottfried inträder i en vacker angenäm sal med ett 20-tal gäster, alla uppklädda.*)

Angelika Var har ni varit? Vi har saknat er!

Gottfried Pappa har bara talat förstånd med mig.

Angelika Nu igen! Behövdes det?

Gottfried Det behövs alltid.

Laura (*modern*) Nå, där är ni. Nu har ni missat allt det bästa igen.

Fritz Viktiga affärssamtal, Laura.

Laura Med din son?

Fritz Med vem annars?

Laura Mitt under musiken?

Fritz Det var precis rätt musik.

Laura (skämtsamt) Ibland undrar jag varför jag gifte mig med dig, Fritz.

Fritz Det har du alltid undrat och haft skäl till det.

Angelika (har tagit Gottfried avsides) Ska inte du uppträda också?

Gottfried Aldrig mer.

Angelika Vad menar du?

Gottfried Jag har lagt musiken på hyllan.

Angelika Det kan man inte göra. Du driver med mig.

Gottfried Du har rätt – en gång musiker alltid musiker. Men pappa har talat förstånd med mig. Jag blir inte musiker.

Angelika Varför?

Gottfried Det får räcka med alla mina syskon.

Angelika Men du är den bäste av oss alla!

Gottfried Jag vet. Just därför måste jag bli något högre.

Angelika Det finns inget högre.

Gottfried Jag vet. Det enda som är högre än själva musiken är att som musiker avstå från musiken.

Angelika Du menar väl inte att du ska göra karriär?

Gottfried Det blir som far vill.

Angelika Ska du bli börsmäklare som han?

Gottfried Aldrig i livet. Jag ska bli militär.

Angelika (skrattar sig fördärvad)

Gottfried Du skrattar sönder din fina sångröst.

Angelika (lugnar sig med svårighet) Nej, det är bättre än så. Jag skrattar på mig. *(skrattar igen men mindre.)*

Gottfried Är jag så rolig?

Angelika Du och far är familjens pajasar. Alla vi andra är normala.

Gottfried Det är kanske just den masken far vill att jag ska ha – så att jag kan dölja mig bakom den och göra vad ni inte kan göra. Musiker kan aldrig dölja sig.

Angelika Vad är meningen egentligen, Gottfried?

Gottfried Det gäller familjen. Vår ställning idag är perfekt, men far vill försäkra den. Farbror Rudolf gjorde en betydande militärkarriär. Vi har alltid stöttat statens ryggrad. En del av vårt anseende bygger på det. Men det behövs kontinuitet.

Angelika (tar honom om armen) Gör vad du vill, men sluta aldrig spela.

Gottfried Naturligtvis, Angelika.

(Gästerna har under tiden konverserat och förfriskat sig under angenäma former. Nu reser sig den tydliga högst uppsatta i församlingen och klingar i ett glas.)

Karl Jag får ta tillfället i akt och tacka familjen Schwarzkopf för ännu en utsökt soaré i tidlöshetens tecken. Man behöver bara komma in under ert tak, madame Laura, för att känna sig angenämt befriad från hela världen. Här är man som hemma och åter upplyft till alla de ideal som fler och fler glömmer idag: skönhet, artighet, mänsklighet och värme. Nu har jag bara en fråga: när får vi höra Angelika sjunga?

Laura Inte idag, för hon ska uppträda i morgon och måste spara sin röst. *(allmänt mummel av besvikelse)*

Karl Ni gör oss övermåttan besvikna, madame Laura. Vi förväntade oss alla henne som soaréns höjdpunkt.

Angelika (reser sig) Aldrig får det ske att någon av oss gör någon publik besviken. *(allmän entusiasm och hurrarop)*

Karl (när bifallet lagt sig) Det säger sig självt, att vi väntade oss inte annat.

Laura Men vi har mycket kvar på programmet. Mendelssohns sextett är nästa nummer, och sedan är det Schumann. Sedan först kan vi börja ta ställning till om Angelika ska få sjunga eller inte. (*blickar leende stolt åt sin dotter*)

Fritz Tag plats, gott folk! Kvällen är lång! Ännu hinner vi med all musik i världen! Men vi måste börja någon gång!

Karl Alltid lika praktisk, Fritz.

Fritz Och alltid lika ridderlig, Karl.

Karl Ibland blir jag svartsjuk på dig för din vackra fru.

Fritz Jag har alltid varit svartsjuk på dig för hennes skull.

Karl Då jämnar det ut sig.

(*Musiken inleds. Alla lyssnar andäktigt.*)

Wolfgang (*tar sin bror Gottfried avsides*) Vad är det jag hör, att du ska lämna musiken?

Gottfried Det är för familjens skull. Far vill det.

Wolfgang Ska du bli affärsman som han?

Gottfried Nej, jag ska bli polis.

Wolfgang Du skämtar.

Gottfried Ja. Jag ska bli general.

Wolfgang Skoja inte.

Gottfried Det är sant.

Wolfgang Du i det militära? Tänker du förråda familjen?

Gottfried Tvärtom.

Wolfgang Tysklands framtid kan bli farlig, särskilt för oss judar.

Gottfried Du ser dig alltså som jude?

Wolfgang Ja. Musiken är vårt liv, och all vår musik kommer från vår mor. Men du vill bli motsatsen.

Gottfried Kanske för att kunna rädda er alla, om det skulle behövas.

Wolfgang Är det så far ser det?

Gottfried Han vill göra mig till en försäkring för familjens framtid. Jag har accepterat.

Wolfgang (*allvarligare*) Men du är den mest musikaliska av oss alla.

Gottfried Just därför kan jag kanske lyckas, jag om någon i familjen. (*rör vid honom*) Men jag släpper aldrig musiken.

Wolfgang (*drar sig något tillbaka*) Jag finner detta något besynnerligt.

Gottfried Se mig inte som fiende bara för att jag blir militär.

Wolfgang Din inre köld och säkerhet har alltid skrämt mig, som om du fötts med den högsta musiken av oss alla djupfryst i ditt hjärta. Du blir aldrig min fiende, men jag befarar det värsta.

Gottfried Din karriär blir den finaste av oss alla. Ägna dig åt den.

Wolfgang Tills den börjar ljuda falskt. Om den gör det avbryter jag den genast. Men du vill ägna dig åt en falsk karriär.

Gottfried Jag släpper inte musiken.

Wolfgang Desto falskare blir karriären.

Gottfried Jag tar den risken.

Wolfgang För familjens skull?

Gottfried Inte för min egen.

Wolfgang (*ger honom en vänlig klapp på armen och lämnar honom abrupt.*)

Fritz (*kommer fram till honom*) Saken är klar. Onkel Rudolf ska tala med Hindenburg. Du börjar i morgon.

Gottfried Marschera?

Fritz Nej, min son, du ska aldrig behöva marschera.

Gottfried Jag har aldrig kunnat med Beethovens marscher.
Fritz Det är hans sämsta musik. Men den tiden var sådan – Napoleon och Wellington. Vår tid är värre. Det kommer att behövas mera subtilitet än marschmusik för att överrösta ödeläggandet av Berlin och London med bomber.
Gottfried Far är fatalist.
Fritz Din mor har alltid kallat mig pessimist. Men jag är bara realist. Därför har vi alltid klarat oss, till och med genom katastrofinflationen. Och vi ska fortsätta klara oss – genom dig.
Gottfried Och jag då? Mitt liv då? Det tänker far inte på.
Fritz Du om någon kan rädda andras liv, *Gottfried*, och det är din plikt att göra det om det behövs när den dagen kommer. (*lägre*) Din musikalitet är så säker, *Gottfried*, att du skulle kunna segra ensam även om hela Tyskland skulle förlora. (*går*)
Gottfried Far talar i gåtor. Det har han alltid gjort. Bara han själv har kunnat förstå dem, och därigenom har vi vår säkerhet och förmögenhet. Vi måste bara fortsätta lita på honom, ty han har alltid fått rätt.
(*sätter sig ner att lyssna med de andra på musiken.*)

Scen 2. En fäktsal.

(*Många ståtliga unga män i vita skjortor fäktar men utan ansiktsskydd.*)

H Träff igen! Var mera uppmärksam, yngling! Du måste tänka snabbare!
Y Alla kan inte reagera lika snabbt som ni.
H Det är därför jag tränar dem! Ge mig en annan!
(*fäktar med en annan elev*)
Spänn dig inte så! Var inte rädd! Låt armen dansa av sig själv! Rör på benen! Dansa! Dansa! (*han träffar*) För stel. Du måste slappna av, min vän. Du kan inte gå och fäkta stel som en marionettdocka!
yngling 2 Jag har mycket kvar att lära mig.
H Bra att du inser det. Ge mig nu någon som kan fäkta, ingen stel och förskräckt stackars snorvalp som snubblar på sina egna ben som ett nyfött rådjur!
Gottfried (*har kommit in*) Duger jag?
H Inget ärr i ansiktet! Har du fäktat förr?
Gottfried Bara litet.
H Jag ska pröva dig. (*De fäktar.*)
Nu förstår jag varför du inga ärr har i ansiktet. Du är snabb och kan försvara dig. Jag kommer inte åt dig. Så ska det vara. Du släpper ingen in på dig, min vän. Fortsätt med det. Vem är du?
Gottfried *Gottfried Schwarzkopf.*
H Aha, den beryktade kadetten! Den perfekta officeren! Sfinxen som alla går bet på! Ett nöje! Min komplimang, min vän. Jag har hört mycket intressant om dig. Jag hoppades faktiskt få dig i min väg en dag. Kom, låt oss lämna detta juvenila slammer och prata mera intimt. (*de går avsides*) Jag har hört att du är ett lovande officersämne. Hur långt är du beredd att gå?
Gottfried Det finns inga gränser.
H Jo, det gör det alltid, men man upptäcker dem inte alltid förrän det är för sent. Skulle du tycka om litet specialutbildning?
Gottfried I vilken riktning?
H Omänsklighet.

Gottfried Förklara er.

H Vi bygger upp framtidens Tyskland som bara kan ledas av en osårbar elit. Jag utser den eliten. Vill du vara med?

Gottfried Om jag passar.

H Det är det du gör. Vi behöver kalla överlägsna män. Du skulle passa perfekt. Kom till mitt kontor i morgon precis klockan 10, varken förr eller senare.

Gottfried Ja, överste?

H Heydrich. Reinhard Heydrich.

Gottfried Jaså, det är ni som är Reinhard Heydrich.

H Kalla mig onkel. Vi har mycket gemensamt. Jag vet allt om din familj.

Gottfried Men jag vet ingenting om er.

H Vi har det gemensamt, att en viss del av våra familjers identitet bör vi aldrig nämna med ett ord. Vi kan inte förtränga fakta, men vi kan låtsas att vi glömmer dem.

Gottfried Är det ett villkor?

H Tolka det som du vill men se det som det är: politik.

Gottfried Ni har kommit högt i graderna för att vara av börd.

H Vi kan komma ännu högre. Glöm inte att Hitler vore inte vad han var om inte hans farfar varit (*nästan viskande*) jude.

Gottfried Är det sant?

H Liksom Richard Wagners oäkta fader. Men allt det är sådant som vi aldrig får tala om.

en kadett (avbryter) Gottfried, du har besök.

Gottfried Vem är det?

kadetten Din bror.

Gottfried Vilken av dem?

kadetten Dirigenten.

Gottfried Ska han nu också okväda mig? (*Friedrich inträder.*) Friedrich! Vad förskaffar mig den äran?

Friedrich Vi råkar vara bröder. (*ser Heydrich och mönstrar honom*) Vad har du att göra med honom?

Gottfried Får jag presentera onkel Heydrich. Friedrich, min bror.

H (*skickar fram handen*) Dirigenten? Angenämt.

Friedrich (*släpper inte H med blicken*) Jag trodde du var min bror, Gottfried.

Gottfried Jag har aldrig varit annat.

Friedrich Men du har en onkel som jag inte har. (*går rasande*)

Gottfried (*ropar och springer efter honom*) Friedrich! (*Denne smäller igen dörren bakom sig.*)

H Han kommer över det. Alla kommer över det. Vi är bara en historisk parentes, men vi måste igenom den. Tar vi oss igenom den blir allt bra sedan. Därför behövs vi övermänniskor, för att klara av det värsta.

Gottfried Jag vet inte vad det ska leda till, men är inte ansvaret vårt eget?

H Ansvaret är ditt och mitt, Gottfried. Vi är ansvariga som tar ansvar, vi som leder strömmen. De som bara följer med strömmen är döda fiskar. De betyder ingenting. Bara anförarna betyder någonting.

Gottfried Onkel Heydrich, jag kan inte göra mer än min plikt.

H Det är allt vad som behövs. Det räcker. (*slår honom på axeln*) Kom, låt oss gå och träna upp de andra pojkarna.

(*De återgår till fäktningarna.*)

Scen 3. Hos Richard Strauss i München.

Strauss Missförstå mig rätt. Jag vet ingenting om politik och vill inte veta någonting om politik. Jag är analfabet. Jag har ingenting med sådant att göra.

Klaus Mann Det gäller inte politik. Det gäller er framtid och ära. Stefan Zweig står närmare nazisterna än vad ni gör, och de läser honom, men inte ens han kan mera återvända till Tyskland eller Österrike. Min far Thomas Mann kommer aldrig mer tillbaka, inte heller farbror Heinrich eller Erich Maria Remarque, och allra minst Einstein, ja, inte ens Bruno Walter eller Toscanini.

Strauss Jag förstår det inte. Om nazisterna läser Stefan Zweig, varför bannlyser de honom då?

Klaus Det är mycket med den nya regimen som aldrig någon kommer att förstå. Inser ni inte att det är en risk att stanna kvar i landet?

Strauss Inte så länge här finns musik. Bayreuthfestspelen behöver mig nu när Toscanini vägrar komma tillbaka. Även Furtwängler är kvar. Vi är inte ensamma.

Klaus Men ni blir ensammare och ensammare. Blev ni inte ens rädd när de gjorde er till chef för Reichsmusikkammer utan att ens fråga er?

Strauss Jag har aldrig varit rädd för musikaliska utmaningar.

(Fru Strauss kommer in.)

frun Richard, du har besök.

Strauss Vem är det?

frun Det ser ut som en officer.

Strauss Hur ser han ut?

frun Svart uniform med SS på kragen.

Strauss Visa in honom.

Klaus Har han inte dödsikallar också på kragen? Det verkar som om ni har fått döden själv på besök, herr Strauss. Tacka er utnämning för det. Ska jag stanna kvar?

Strauss Ja, gör det. Jag kan behöva ett vittne.

(Gottfried visar sig i stram SS-uniform.)

Gottfried Förlåt att jag stör, herr Strauss, men jag kommer ensam. Detta är en informell visit om dock på order av Berlin.

Strauss Vad gäller saken?

Gottfried Ert mellanhavande med Stefan Zweig.

Strauss Jag arbetar med honom som jag arbetade med Hugo von Hofmannsthal. Båda är judar. Än sen?

Gottfried Jag förmodar att ni känner igen det här brevet. *(lägger fram ett brev.*

Strauss studerar det förfärad.)

Strauss Det är mitt senaste brev till Stefan Zweig. Det är kopierat. Vem har läst det?

Gottfried Goebbels.

Strauss (trotsigt) Och?

Gottfried Det är inga smickrande saker ni säger om herrar Hitler och Goebbels med flera. Führern och Goebbels skulle ha kommit till er premiär.

Strauss (som förut) Och?

Gottfried De kommer inte.

Strauss För att en jude skrivit librettot?

Gottfried Herr Strauss, allt det här kunde ha undvikits om ni inte varit så klumpig. Stefan Zweig kunde ha stannat kvar i Österrike om han inte gripits av panik. Era förklenande ord om nazismen förändrar ingenting i er ställning, men de påverkar judefrågan och tillspetsar den. Efter ert brev kan Stefan Zweig definitivt

aldrig komma tillbaka, ty herrar Hitler och Goebbels tolkar ert brev till att juden Zweig måste ha förgiftat er själ.

Strauss Vad har jag gjort!

Gottfried Det är ingen skada skedd. Berlin sände mig hit enkom för att försäkra er om att er ställning är oförändrad. Men er opera till Zweigs text får bara fyra föreställningar. Sedan uppförs den aldrig mer.

Strauss Vem är ansvarig? Goebbels eller Hitler?

Gottfried Goebbels är bara Hitlers verktyg.

Strauss Alltså är Hitler den sjukaste själen i landet.

Gottfried Det får framtiden utvisa.

Strauss Ni verkar ovanligt neutral för att vara SS-officer.

Gottfried Jag råkar ha förståelse för situationen då jag är musiker själv och då jag älskar Stefan Zweigs böcker.

Strauss Stefan Zweig har själv för mig uttalat att han förstår nazismen. Vad har då nazismen emot honom?

Gottfried Ingenting, så vitt jag kan förstå. Vad hade Platon emot Homeros? Vad hade Augustus emot Ovidius? Författare som diktat av kärlek har alltid hatats och fruktats av maktfullkomliga autokrater, kanske för att diktarna upplevs som politikernas konkurrenter om folkets gunst. Men det har aldrig gått så långt som här i Tyskland under vår tid. Menar ni, Klaus Mann, att Stefan Zweig är nazist?

Klaus Så ni vet vem jag är? Nej, bara att han förstår nazismen.

Gottfried Det är mer än vad någon människa kan göra. Mitt uppdrag är slutfört. Förlåt att jag störde, mina herrar. (*bugar sig artig och går*)

Strauss En ovanligt artig och korrekt SS-officer.

Klaus Menar ni att det finns hopp för Tyskland?

Strauss Nej, bara att det finns de som kan överleva, och jag ämnar göra det.

Klaus Jag önskar er lycka till, maestro. Jag har inte samma hopp, ty jag är bara författare.

Strauss Hälsa er far och farbror i utlandet.

Klaus Det skall jag göra. (*reser sig och går*)

Strauss Honom ser vi aldrig mera. Vad är det för en fälla världen har råkat in i? Försmädligt att Goebbels skulle få läsa min och Zweigs korrespondens. Men det gör ingenting. Vi är oskyldiga. Endast politikerna är skyldiga. (*sätter i gång och komponerar.*)

Akt II scen 1.

Fritz Nej, jag vägrar.

Laura Vi kan inte köra honom på porten, Fritz.

Fritz Och vill du vi ska ta emot honom med öppna armar, när alla judiska butiker i Tyskland ligger krossade i glas?

Laura Desto viktigare är det att ta emot honom. Han har kanske något att säga. Det är kanske Gottfried som sänt honom hit.

Fritz Nå, låt oss ge det monstret en chans då.

Laura (*går och öppnar dörren till tamburen*) Herr Heydrich, min make kan ta emot er nu.

Heydrich (*kommer in*) Jag är medveten om att jag kommer i ett olämpligt ögonblick. Jag ville bara för er sons skull försäkra er om att vad som har hänt inte förändrar er situation det minsta. Som den framstående musikerfamilj ni är står era aktier högt i kurs hos partiet.

Fritz Men vad är meningen med det hela? Varför skall oskyldiga människor lida för ingenting?

Heydrich De är bara judar.

Fritz Är de då inte människor?

Heydrich Det finns olika slag av människor. De tillhör fel ras.

Fritz Gör vi inte alla det i så fall? Vilken tysk har inte en jude någonstans i släkten? Härstammar vi inte alla från Adam?

Heydrich Herr Schwarzkopf, jag kom hit för att betyga er min vördnad och mitt personliga beskydd för er framstående sons skull. Riskera inte er ställning. Glöm allt judiskt.

Fritz Jag såg själv till att min son enrollerades i SS. Vad har ni gjort med honom?

Heydrich Vi har gjort honom till en god soldat. Det Tredje Riket behöver män som han. Jag önskar er en god dag, herr Schwarzkopf. *(reser sig spontant och går. Laura vill ledsaga honom ut.)* Tack, jag hittar själv, fru Schwarzkopf. *(bjuder henne artigt farväl och försvinner.)*

Fritz Laura, de där gula stjärnorna, du vet.

Laura De där hemska gula märkena?

Fritz Ja, hämta en sådan åt mig. Alla judar skall ju bära dem nu.

Laura Men det är farligt! Då kan vi bli hämtade!

Fritz Det spelar ingen roll. Vi är ändå redan gamla. Jag vill ha en sådan på mig. Vi kan inte stillatigande åse hur alla judar i Tyskland berövas sitt människovärde med våld.

Laura Men tänk på oss andra! Tänk på dina barn!

Fritz Nej, jag tänker bara på mig själv. Själén är det enda viktiga i livet. Allt annat kan kvitta. Vi har bara själen att förlora, och den är det enda vi inte får förlora. Hämta min gula judestjärna.

Laura Ja, Fritz. *(går)*

Fritz Var och en måste själv ta sitt ansvar. Mina barn får klara sig ensamma nu. De får var och en själva göra vad de finner vara rätt och bäst för dem själva. Angelika? Hon klarar sig alltid. Hon är kvinna och internationell sångerska. Wolfgang och Friedrich? Båda har tagit ställning mot nazismen och slutar väl som jag. Och Gottfried? Honom är jag mest orolig för av alla. Men jag kan inte göra mera. Jag tvär mina händer och avsäger mig allt ansvar för ett Tyskland som systematiskt går in för att frossa i självdestruktivitet, enkelriktat styrt av självmordssekten nazismen. Hellre avstår jag från livet än att jag delar någon skuld i ett allomfattande vansinne.

(Det hörs ljud utanför av någon som kommer in med hårda stövlar, så hör man Lauras röst:)

Laura *(utanför)* Nej, du får inte gå in. Far är mycket upprörd.

Fritz Klampande stövlar i mitt hus? Vem kan det vara? *(ropar)* Vem är det, Laura?

Gottfried *(träder in, den fulländade SS-officieren)* Det är jag, far.

Fritz Du!

Gottfried Jag ville bara besöka er innan jag far på uppdrag till Italien.

Fritz Toscanini dirigerar inte där mera.

Gottfried Du verkar inte glad åt att se mig.

Fritz Din vän Heydrich var här alldeles nyss. Din ankomst är som en vaktavlösning.

Gottfried Du ville själv att jag skulle bli som han.

Fritz Ja, men jag ville inte Kristallnatten. Jag ville inte bli föremål för förakt och fientlighet i vår egen judiska församling. Jag ville inte att min son skulle bli hatad av alla judar som känner oss.

Gottfried Det är bara mor som är judisk av oss, far. Vi andra behöver inte vara det. Richard Strauss går helt fri fast han har en judisk svärdotter.

Fritz Vet du vad definitionen på en jude är? Att vara född av en judisk moder. Alltså är alla mina barn judar och du med. Därför kräver jag också att få vara det. *(Laura har kommit in i bakgrunden och lyssnar.)*

Gottfried Far, du gjorde mig till militär för att jag skulle skydda familjen. Det har jag gjort, och det kommer jag att fortsätta göra. Men för att kunna göra det måste jag förneka alla mina band med det judiska. Om någon av oss alla tar parti för Sion måste jag förneka honom för att kunna rädda honom. Förstår du?

Laura (kommer fram) Jag förstår dig trots din sataniska maskeraddräkt. Gå, min son, men kom aldrig mer tillbaka. Vi är alltid med dig vad du än gör. Var den perfekta SS-officeren och gör vad du kan för att rädda vad som räddas kan av oss alla och av Tyskland.

Gottfried (till fadern) Vad sade Heydrich?

Fritz Ingenting viktigt. Han försäkrade oss om sitt beskydd trots Kristallnatten. Men han bad oss hålla oss i skinnet. Det kan jag inte göra. *(tar den gula judestjärnan som han sett Laura dölja i sin hand och fäster den på sitt bröst.)* Här står jag och kan inte annat.

Laura (efter en paus) Förstår du, min son, varför du inte kan komma tillbaka?

Gottfried Mor, tack för er välsignelse. Den skall föra mig genom allt, och jag släpper aldrig min räddande hand ifrån mig.

(slår klackarna ihop och bugar avmätt med huvudet och går utan vidare ceremonier ut.)

Fritz (omfamnar sin hustru) Nu har vi bara varandra, Laura.

Laura Må världen gå under, men vår kärlek skall bestå.
(de står kvar omfamnade när ridån faller.)

Scen 2. Baren i ett rökigt Berliner kafé. Mycket folk. *(Wolfgang sitter vid baren och röker.)*

Wolfgang Allt går åt helvete. Vad gör väl det? Dödsdansen spelar för oss och skall spela oss alla i graven men fortsätter spela ändå fastän alla är döda. Och när vi är borta – vad finns det för värld då att spela för? Bara ruiner. Men ändå skall någon musik finnas kvar, även om Richard Strauss bara skall finna uppbrända operor. Skratta, Pajazzo, ty världen är död och med den all musik som var vacker, ty skönheten dränktes i blod och dess välljud i buller och missljud. All musikalitet har nu ersatts av falskhet. Och nassarna säger till mig: fortsätt spela du bara, och ställ inga frågor, så skall du få leva. Håll bara musiken i gång och ställ inte till bråk, så får du alltid vara i fred med musiken. Som om blott en musiker alls kunde bråka!

Friedrich (inträder, ser sin bror vid baren) Där är du, Wolfgang! *(slår sig ner)* Varför ett så skumt ställe?

Wolfgang Varför inte? Här finns allt vad du behöver – dålig musik, giftig rök, perversa män och fala kvinnor.

Friedrich Wolfgang, jag känner inte igen dig.

Wolfgang Det är meningen.

Friedrich Vad har hänt?

Wolfgang   Ingenting. Världen går mot sin undergång, som den alltid har gjort. Och vad gör det att den accelererar takten, så länge den fortsätter gå mot sin undergång?
Friedrich   Du är full.
Wolfgang   Inte alls. Jag har aldrig varit nyktrare.
Friedrich   Har du hoppat av?
Wolfgang   Om det ändå vore så väl! Men man kan inte hoppa av i dagens Tyskland, Friedrich. Man kan bara följa med ner i undergången, ty vi är fastfjättrade vid dess öde genom övervakning och avtvungna löften.
Friedrich   Vad försöker du säga?
Wolfgang   De hämtade far och mor i natt.
Friedrich   De?
Wolfgang   Gestapo.
Friedrich   Vart?
Wolfgang   Fan vet.
Friedrich   Vad hade de gjort?
Wolfgang   Far vägrade avstå från att gå med gul Davidsstjärna offentligt, fastän Heydrich varnat honom.
Friedrich   Så de har förts bort för att de var judar?
Wolfgang   Ja, och ingen vart. Alla judar förs bort och ingen vet vart, ty de kommer aldrig tillbaka.
Friedrich   Har du haft kontakt med Gottfried?
Wolfgang   Han är bara utomlands hela tiden på hemliga missioner. Honom ser vi aldrig mer, ty han är förlorad fast åt andra hållet. Han är en av dem.
Friedrich   Och vi?
Wolfgang   Endast musiken kan rädda oss. Det var det jag ville säga dig. Endast musiken kan rädda oss. De lämnar mig i fred så länge jag bara sitter vid pianot.
Friedrich   Vi måste finna våra föräldrar. Vi måste kräva av Gottfried att han tar reda på dem och räddar dem. Det var ju därför far gav honom hans karriär.
Wolfgang   Jag tror inte han kan rädda dem, lika litet som alla andra.
Friedrich   Alla andra?
Wolfgang   Alla andra judar.
fnask (kommer förbi och gör sig till, försöker intressera dem) Hallå, snyggingar.
Wolfgang   Vi är bröder, inte bögar. (*fnasket lämnar dem besviket genast*)
Friedrich   Vad tänker du göra?
Wolfgang   Fortsätta spela. Det är det enda jag kan göra. Vad tänker du göra?
Friedrich   Ställa frågor.
Wolfgang   Det är det värsta du kan göra.
Friedrich   Jag vet.
Wolfgang   Då försakar du musiken och avbryter du din karriär.
Friedrich   Vilken judisk karriär har inte blivit avbruten i dessa dagar, i synnerhet inom musiken? (*Gottfried kommer in.*)
Wolfgang   När man talar om trollen....
Friedrich   Det var ju honom vi inte talade om.
Wolfgang   Låtsas att du inte ser honom. (*de lutar sig över bardisken så att ryggarna vänds mot Gottfried.*)
Gottfried   Hallå, bröder. Jag fick veta att jag kunde finna er här.
Friedrich   Vi känner dig inte, Gottfried.
Gottfried   Var inte barnsliga. Jag är inte här för att skämta. Kriget har brutit ut.
Wolfgang   Vilket krig?

Gottfried Det andra världskriget. Som följd av att Tyskland invaderat Polen har England och Frankrike förklarat Tyskland krig.

Wolfgang Vi har ingenting med sådant att göra, ty vi är musiker. Gå du hem till din segerrika armé hos Heydrich.

Gottfried Se mig då i ögonen åtminstone, era tjurskallar! Det är bara jag som på lång sikt kan rädda er, men då måste ni samarbeta.

Friedrich (*vänder sig om mot honom*) Som du samarbetar med Heydrich och Himmler?

Gottfried Det är mitt öde. Det kan rädda oss alla.

Wolfgang Det kunde inte rädda våra föräldrar.

Gottfried De är bara bortförda till hemlig ort. Amiral Canaris har lovat hjälpa mig finna dem.

Wolfgang (*till Friedrich*) Canaris är den enda hederliga nazisten i Tyskland.

Friedrich Men likväl nazist.

Gottfried Alla nazister är lika mycket tyskar som vi.

Friedrich (*vänder sig mot honom*) Alla judar också.

Gottfried Givetvis.

Wolfgang Tror Canaris det kan finnas hopp?

Gottfried (*ser ner*) Han ville inte uttala sig om den saken.

Wolfgang Då finns det inget hopp.

Gottfried (*arg*) Vad är det för bröder jag har? Ömkliga pessimister! Vad har det blivit av er? Här sitter ni på Berlins värsta sylta och dekar ner er och tycker synd om er själva som om ni till och med glömt musiken!

Friedrich Och vad har det blivit av dig? En lakej hos monstret Heydrich!

Wolfgang Schh! Inte så högt! Gräla tyst, bröder!

Gottfried Jag ville bara hälsa på er. Jag gör vad jag kan. Det kan ni alltid lita på. Återvänd ni till musiken, för det är det enda ni har och det enda som kan rädda livet på er. (*går*)

Friedrich Vad menar du om honom?

Wolfgang Han har rätt.

Friedrich På alla punkter?

Wolfgang Om musiken. Även om världen och Gud överger oss får vi inte överge musiken.

Friedrich Jag vet vad jag har att göra. (*bryter upp*)

Wolfgang Gör ingenting dumt, Friedrich!

Friedrich Om Gottfried kan agera i SS förklädnad kan jag agera i musikens förklädnad. (*går*)

Wolfgang Ingen kan agera i musikens förklädnad. Musiken kräver bara sanning, så det är bäst att som musiker aldrig gå utanför musiken, för då hamnar man i den falska världen utanför. (*Fnasket kommer tillbaka.*) Välkommen, horunge.

fnasket Är du ledig nu?

Wolfgang Om jag är, ty du är den enda i världen just nu som inte spelar falskt.

fnasket Det var vackert sagt till en vanlig hora.

Wolfgang Vad gör man inte för den ringaste tänkbara skönhet, så ful som världen är i stort för övrigt? (*vänslas med henne.*)

Scen 3. En villa i Persepolis med utsikt över Rio.

Stefan Är allt klart?
Lotte Jag tror inte vi har glömt något.
Stefan Det blir vårt steg ut i evigheten.
Lotte Jag följer dig, Stefan. *(det ringer vid porten)*
Stefan Ett besök? Högst märkligt. Väntar du någon?
Lotte Nej.
Stefan Jag får förkänningar som av en dödens budbärare.
Lotte Skall vi öppna?
Stefan Ja, låt oss öppna och se vem som hann genskjuta oss vid avskedet.
(Lotte går och öppnar. Gottfried, helt civilklädd, visar sig.)
Gottfried Är Stefan Zweig hemma?
Lotte Ja, han är hemma.
Gottfried Får man träffa honom?
Stefan Stig in! Stig in, vem ni än är! Ni har en fantastisk tur, ty vi skulle just resa bort. Varifrån kommer ni?
Gottfried Berlin. Jag är på väg till Buenos Aires i affärer men ville gärna uppsöka er på vägen.
Stefan Så märkligt.
Gottfried (ser sig omkring) Jag ser inget tecken på att ni skall resa bort.
Stefan Det behövs inte mycket förberedelser. Men slå er ner! Kaffe? Cognac? En cigarr?
Gottfried (slår sig ner) Tack, gärna. *(De slår sig bekvämt ner på terrassen inför utsikten. Lotte går ut i köket.)*
Stefan Jag vet inte vem ni är och vad ni gör, och jag tänker inte ta reda på det heller. Ni behöver inte förklara er för mig. Jag är bara glad över att ni har kommit, och den glädjen vill jag behålla. Om sanningen om er i någon grad kan störa den glädjen ber jag er att glömma den sanningen. Ni förstår, jag har inte många glädjämnen mera. Som ni kanske sett glider min fru ifrån mig i sin tärande sjukdom, och världen tycks hålla jämna steg med henne i sin politiska sjukdom. Men vi ska inte tala politik. Kanske det stöter er.
Gottfried Tro mig, ingenting ni säger kan stöta mig.
Stefan Det gläder mig. Det finns så mycket tyskar nu för tiden som man inte vet var man har dem. Helt plötsligt kan de sticka kniven i ryggen på en – jag menar förstås bildligt – för att man vågar vara ärlig och tro på det goda i motsats till alla som tror på Hitler. Men ni kanske hör till dem som tror på Hitler. Hör ni i så fall till de förledda och godtrogna eller till hans medbrottslingar?
Gottfried Låt oss säga så här, att Hitler har ingenting med oss att göra.
Stefan Ett neutralt och förnuftigt ställningstagande. *(suger på sin cigarr)* Har ni hört att Singapore har fallit?
Gottfried Ja.
Stefan Är det inte förfärligt? Jag trodde aldrig jag skulle få uppleva en sådan dag, och nu när jag har gjort det vill jag inte leva längre. Ni vet kanske att jag är brittisk medborgare sedan krigsutbrottet. Jag trodde att England om något land skulle kunna stå emot den yttersta ondskan. Men nu har det brittiska imperiets viktigaste hörnsten i Asien fallit för den japanska diktaturen! Världen håller på att kvävas av sina förförare, och om jag kunde offra livet för att rädda den skulle jag göra det. Om jag därigenom kunde frigöra en sådan demonisk kraft som skulle överträffa Hitlers skulle jag inte tveka med att göra det. Om jag kunde offra miljoner

människors liv för att det aldrig mer skulle bli något krig eller någon diktatur skulle jag göra det.

Jag älskade England under de fem åren jag bodde där. Jag försökte också bli engelsk medborgare till slut, men ödet tvang mig därför ifrån England. Det var mitt förbund med Lotte som åstadkom betänkligheter hos de engelska myndigheterna. De behandlade oss lika nedlåtande och omänskligt som tyskarna gjorde, när jag tvingades lämna mitt hem i Salzburg. För att vi var österrikiska medborgare ville de brittiska myndigheterna internera oss som krigsfångar. Jag fick igenom vår ansökan om brittiskt medborgarskap till slut, men det kostade mig en stor besvikelse på den engelska byråkratin eller formalismen. Näst efter diktatur är pedanteri det hemskaste som finns, ty det är etablerad dumhet som genom sin makt utvecklar en monstruös oansvarighet för vad den omedvetet åstadkommer. Vi lämnade England så fort vi blivit brittiska medborgare. Vi hade inget val. Och sedan kunde vi inte mer återvända heller, ty därefter drabbade Hitlers vrede England. Det stackars landet är väl helt sönderbombat nu.

Man har märkvärdiga förmågor som jude. Åtminstone finns det alltid folk som tror det. Jämsides med min strålande karriär från 1929 framåt gör en Hitler sin. Jämsides med min och Thomas Manns hybris som författare gör sig alla tyskatalande människor sig skyldiga till hybris som tyskar. När jag lämnar Österrike i sticket ockuperas det av Hitler. När jag lämnar England börjar samme Hitler systematiskt förrinta dess städer.

Gottfried Jag vet hur ödet fungerar. Jag är själv jude.

Stefan Å, det trodde jag inte. Det hade jag aldrig kunnat föreställa mig. Tänk så man kan missta sig. Snarare hade jag trott er vara en förklädd SS-agent kanske utsänd hit för att mörda mig. I så fall hade SS kunnat bespara sig det besväret.

Gottfried Jag lovar er, att det finns många nazister som alltjämt läser och omhuldar er.

Stefan Det tror jag inte på. Min ande och allt vad jag representerar är väsensfrämmande för all diktatur. Jag är dialogen, men diktaturen utesluter allt utom sin egen självdestruktiva monolog, som alltid måste sluta lika tragiskt. Vad är jag? Jag är historien. Det judiska folket är världshistoriens starkaste levande inkarnation, och det är historiens sanning och kraft som Hitler är rädd för och som allena kommer att besegra honom. Han tror sig rå på historien med att utrota oss judar. Han råar på oss judar men inte på historien, och det kommer vi judar att få skulden för även efter kriget.

Gottfried Ni tror kriget tar slut?

Stefan Inte så länge jag lever. Det har ju inte ens nått sin höjdpunkt ännu. Det stegrar fortfarande sina ansträngningar. Men så fort jag har rest bort skall kriget avgöras.

Gottfried Vart tänker ni resa?

Stefan Jag följer med er till Buenos Aires. Finns det inte väl mycket nazister där för att det skall vara hälsosamt för en jude som ni?

Gottfried Ni misstänker mig och driver med mig.

Stefan Jag tvivlar på att ni är enbart jude. Men jag har lovat er att ni inte behöver berätta något om er själv.

Gottfried Jag kan inte dölja mig för er. Jag har alltid beundrat er och älskat era böcker. Ni är för mig vår tids litteraturs enda ljus. Men ni har rätt. Jag är med i SS. Min familj har alltid tjänat de makthavande i Berlin, och för att skydda familjen ville min far att jag skulle bli en perfekt militär. Jag är så perfekt i min korrekthet, blondhet och blåögdhed att ingen nazist någonsin kommit sig för att ta reda på om

jag är jude. Men min fars planer misslyckades. Mina föräldrar har tagits om hand och skickats ingen vet vart, troligen till Polen; min syster, en berömd romans- och Mozartsångerska i England, kan aldrig återvända hem, min ena bror är försvunnen och den andra har troligtvis gått under jorden. Ändå var alla mina syskon bara musiker.

Stefan Jag känner igen mönstret. Ni måste höra till den där musikaliska familjen Schwarzkopf-Rubinstein.

Gottfried Exakt.

Stefan Jag känner er syster. Bruno Walter har presenterat henne för mig. Toscanini tyckte mycket om hennes röst. Och själv är ni i alla fall en SS-agent? För att klara livet och rädda er familj? Det är otroligt! Då skall jag hjälpa er. Ni kommer att få höra av mig i Buenos Aires.

Livet kommer inte att bli lätt för er. Den värsta delen av kriget återstår, och ni kommer att få stifta bekantskap med dess innersta fasor. Men er uniform kommer att rädda er. Jag är glad att ni inte kom hit på uppdrag att mörda mig. Jag kunde inte bli kvitt den misstanken. Ty Hitler vet, att ingen är farligare än jag för det Tredje Rikets existens, därför att jag är ren och god. Hitler har ingen annan fiende än jag, och samtidigt är det ingen annan än jag som håller honom uppe. När jag är borta kommer Hitlers koloss genast att börja knaka och så småningom störta till marken, ty jag är dess lerfötter.

Men jag talar i gåtor för er. En dag kanske ni kommer att förstå mig, men då kan ni lika litet som jag göra något åt saken. Idag kan ni göra något åt saken, men från och med i morgon skall ni liksom Hitler bli maktlösare för varje dag. (*tystnad. Han suger på sin cigarr.*)

Jag tror vi är färdiga för tillfället. Det var välbehövligt att få tala med er. Det fyllde ett tomrum i min själ.

Gottfried Det är jag som ska tacka, Stefan Zweig. (*Lotte blir synlig i dörröppningen.*)

Stefan (reser sig) Lycka till med er resa.

Gottfried Ni får ha en god resa själv.

Stefan Min resa blir lycklig.

Lotte Vår, menar du.

Stefan Javisst, vår. (*drar henne till sig*)

Gottfried Ni har rest mycket.

Stefan Ja, det är min lycka. Men denna resa blir min sista.

Gottfried Min hälsning och tack. (*gör artig honnör och går.*)

Stefan Nu kan vi bege oss, Lotte. Den sista gästen har gått.

Lotte Jag har giftampullerna färdiga.

Stefan Bra. Vad Hitler ska bli förvånad! (*de går in i huset.*)

Scen 3. Cocktailparty i Buenos Aires.

Många militära deltagare, även tyskar, med glas och cigaretter; men i centrum står Perón.

en överste Nu när Singapore har fallit tar väl japanerna över alla engelska kolonier i Asien.

en annan De kan klara av briter och holländarna men aldrig amerikanerna.

översten Kan vi inte få dem att angripa Ryssland? Då skulle kriget snabbt kunna avgöras.

den andra Vi arbetar på det.

översten Den där Richard Sorge klantade till det rejält för oss.

den andra Men det fick han betalt för. Han åkte fast och väntar på sin avrättning.

översten Kommer han att få den?

den andra Det är det som är frågan.

Perón (kommer fram) Herr överste, jag får gratulera till de senaste framgångarna på östfronten.

översten Bara vi kommer fram till Suezkanalen är britterna knäckta. Det är bara en tidsfråga. Det gläder mig att så många sydamerikanska stater är mottagliga för vårt inflytande.

Perón Argentina har alltid välkomnat tyska immigranter.

översten Ni är naturligtvis vår man, överste Perón. Ni kan alltid räkna med vår uppbackning.

Perón Jag är tacksam för allt stöd jag kan få.

den andra (till översten) Här är vår man. (*Gottfried har kommit in.*)

översten SS-officieren som tog hand om Stefan Zweig?

den andra Just han.

översten (till Gottfried) Välkommen, obersturmbannführer. Jag får gratulera till er missions fantastiska resultat. Berlin är imponerat.

Gottfried Vilken mission?

den andra Det Tredje Riket gläder sig över Stefan Zweigs överraskande självmord. Ni var ju den siste som träffade honom.

översten Han hade kunnat bli vår farligaste ideologiska fiende. Tack vare er behöver vi inte bekymra oss.

den andra Må vi så driva alla judar i hela världen till frivilligt självmord för deras eget bästa! Heil Hitler!

ett flertal (besvarar automatiskt hälsningen) Heil Hitler!

Gottfried Och Berlin är imponerat, säger ni?

översten Hitler tror att kriget nu definitivt äntligen är vunnet, ty världens främsta jude är eliminerad, och kriget är i huvudsak riktat mot judarna, som behärskar näringslivet i Amerika, England och Frankrike och som genom frimurare skapat Sovjetryssland.

Gottfried Vi har mycket kvar. Kriget har bara börjat.

översten Javisst. Vi har hela världen att erövra.

Gottfried Ni förstår inte. Det är nu först när Stefan Zweig är död som kriget börjar på allvar. Amerika kommer aldrig att ge sig, ej heller England och ej heller Ryssland. Vi är redan alltför utspridda över östfronten för att kunna inta vare sig Leningrad eller Moskva, och engelsmännen ämnar inte ge oss Afrika serverat på ett silverfat. Det verkliga kriget börjar nu, mina herrar. (*går*)

den andra Det är tur att det finns realister.

översten Han lär vara Heydrichs närmaste man.

den andra Reinhard Heydrich? Han med den slutgiltiga lösningen på judefrågan?

översten Ja.

den andra Var han med på Wannseekonferensen?

översten Jag vet inte. Men han måste veta allt om den.

den andra Den är höjden av brist på realism. Bara för att likvidera judar vill Heydrich lägga beslag på alla tåg och alla järnvägar i Europa, när alla tåg behövs för att få köra förnödenheter till östfronten. Med sin slutgiltiga lösning vill han inifrån sabotera hela kriget.

översten Med Hitlers totala välsignelse.

den andra Vi kan verkligen behöva realister som omväxling.

Scen 4. Heydrichs kontor.

Heydrich Är jag galen? Är vi alla galna? Det är som om vi förlorat perspektivet till allting, som om ödet bogserat oss säkert och väl till en början men sedan släppt taget för att låta oss fara ut för en ständigt accelererande virvel ner i en avgrund. Jag tror inte att någon av oss längre vet vad som är rätt. Vi bara följer blint med i den allmänna tendensen.

adjutant Amiral Canaris är här, herr Oberst.

Heydrich Vad vill han?

adjutanten Tala med er.

Heydrich Om vad?

adjutanten Han vill ha förklaringar.

Heydrich Det behöver vi alla, men det lär få av oss få. Nåja, släpp in honom.

Canaris (visas in) Herr Oberst.

Heydrich Herr amiral.

Canaris Jag har hört egendomliga rykten om en viss konferens i Wannsee.

Heydrich Den är ett historiskt faktum.

Canaris Vad innebär den?

Heydrich Vad har ni hört?

Canaris Idel osannolikheter.

Heydrich Sätt er ner. Ta en cigarr.

Canaris Tack, jag röker inte.

Heydrich Wannseekonferensen har funnit den slutgiltiga lösningen på judefrågan.

Canaris Och vad är den slutgiltiga lösningen?

Heydrich Att alla judar skall utrotas.

Canaris Hur?

Heydrich Genom förintelseläger.

Canaris Det lär väl finnas omkring 10 miljoner judar inom de geografiska områden vi behärskar. Om ett antal förintelseläger upprättas, låt oss säga fem i vårt rikets centrum, som är Polen, skulle alltså två miljoner individer behöva avrättas i vart och ett av dem. Men dessa 10 miljoner individer är utspridda över ett ganska stort område. Enda praktiska transporten vore per tåg. Skulle inte ett sådant företag kräva i princip alla tillgängliga lok och godsvagnar som existerar inom vårt rike?

Heydrich Det är inte helt fel.

Canaris Vad händer då med förnödenhetstransporterna till fronterna? Skulle judetransporterna ges prioritet?

Heydrich Ja, högsta prioritet, enligt Führerns order.

Canaris Skulle inte det i praktiken innebära det Tredje Rikets självmord?

adjutanten Himmler är här, herr Oberst.

Heydrich Bra. För in honom. Amiral Canaris, jag har tyvärr inte tid med er längre. Era invändningar mot det Tredje Rikets politik får anstå till en annan gång.

Canaris (reser sig) Men ni måste väl inse att de är befogade?

Heydrich Det kan jag inte bedöma. Alla problem kan lösas.

Canaris De flesta erfarna och kunniga generaler i tjänst inklusive Rommel tänker som jag.

Heydrich Det kan inte hjälpas. (*Himmler inträder.*) Herr Obersturmbannführer Himmler, välkommen.

Himmler (gällt) Heil Hitler!

Canaris Jag har tydligen ingenting här att göra. (*tar sin hatt och går.*)

Heydrich Vad nytt, Heinrich?

Himmler Han är på väg hit.

Heydrich Det gläder mig. Alla problem kan lösas. Führern skall bli nöjd.

Himmler Führerns makt är ofelbar. Han kan inte misslyckas. Detta krig kommer nu att vinnas automatiskt bara vi först gasar ihjäl alla judar.

Heydrich Så dödslägren fungerar tillfredsställande?

Himmler De är till hundra procent tillfredsställande. Vad som inte fungerar är transportsystemet. Som det är nu utnyttjas bara en bråkdel av dödslägrens kapacitet.

Heydrich Jag vet. Det är problemet. Jag har satt en viss Adolf Eichmann på saken. Han har alltid löst alla problem.

Himmler Han kan inte lösa detta problem ensam.

Heydrich Jag vet. Därför har jag kallat på vår man från Brasilien.
(Gottfried råkar just då göra entré.)

Gottfried Ursäkta att jag är sen, mina herrar. Krigstiden medför vissa oundvikliga problem.

Himmler Problem är till för att lösas!

Heydrich Detta är Heinrich Himmler, Gottfried. Jag vet inte om ni har träffats tidigare.

Gottfried Jag vet inte om Obersturmbannführer Himmler kommer ihåg mig.

Himmler Jag vet ingenting om er annat än att ni är ett av våra absoluta diplomatiska äss. Ni klarar allt.

Heydrich Jag får i synnerhet passa på att gratulera er för er effektiva handläggning av fallet Stefan Zweig.

Gottfried Ni hade ett nytt uppdrag åt mig.

Heydrich Här är allt om Wannseekonferensen. (slänger en mapp på bordet framför honom.) Materialet är strängt hemligstäplat.

Gottfried Jag vet redan allt om den slutgiltiga lösningen av judefrågan.

Heydrich Då vet ni säkert också att det föreligger vissa transportproblem.

Gottfried Enligt alla experter är de olösliga.
(Adolf Eichmann gör entré.)

Heydrich Adolf Eichmann, ni kommer precis i rätta ögonblicket. Här är mannen som skall lösa transportproblemen. (visar Eichmann för de andra) Och denne man skall hjälpa er lösa dem. (visar Gottfried för Eichmann.)

Eichmann Han vet allt vad det handlar om, förmodar jag?

Heydrich Jag har anledning att tro att han vet mer än ni själv.

Eichmann Det är just en sådan man jag behöver. Hur var namnet?

Gottfried Gottfried Schwarzkopf.

Eichmann (eftersinnande) Det verkar bekant.

Heydrich Han har just kommit hem från Sydamerika. Det var han som expedierade Stefan Zweig.

Eichmann Gratulerar! Få inom SS behärskar konsten att kunna övertala en man till att begå självmord. Var det svårt?

Gottfried Inte alls.

Eichmann Vi skall säkert komma väl överens. (till Heydrich och Himmler) Kan vi sätta i gång genast?

Heydrich Vi formligen ber er. Vi lämnar er ensamma här, så får ni dra upp riktlinjerna för ert samarbete i lugn och ro. Kom, Heinrich.

Himmler (gällt) Heil Hitler! (gör hälsningen och försvinner ut. Heydrich ger ett tecken till Gottfried att följa med utanför dörren.)

Heydrich Du är i goda händer. Eichmann är en fullkomlig pedant.

Gottfried Vad vet han om mig?

Heydrich Därför lämnar jag er ensamma för att du skall ta reda på det. Lycka till.
(går)

Eichmann (med blixtrande glasögon) Jag har fått det intrycket av er att ni är en ytterst nitisk och samvetsgrann man som alltid genomför era uppdrag. Det är just en sådan man jag behöver. Men jag behöver veta något om er bakgrund.

Gottfried Ni kan fråga mig vad ni vill. Om och hur jag svarar är en annan fråga.

Eichmann Schwarzkopf är ett vanligt namn, men det fanns en känd musikerfamilj i Berlin med det namnet. Barnen var mycket musikaliska. Dottern blev sångerska i England, en son blev dirigent men försvann efter Kristallnatten, och en annan son var en utsökt pianist. Familjen var högt ansedd som en av kejsardömets stöttepelare och producerade flera framstående militärer. Enda problemet med musikerfamiljen Schwarzkopf var att modern hette Rubinstein, och fadern tog hennes parti och demonstrerade öppet sin solidaritet med judarna med att frivilligt bära den gula Davidsstjärnan. Hela denna familj är sedermera försvunnen.

Gottfried Utom dottern i England. Det vore rimligt att antaga att hennes bröder flytt till hennes sida.

Eichmann Så ni vet inte var de finns?

Gottfried Nej.

Eichmann Det var allt jag ville veta. Låt oss då genast sätta i gång med arbetet. Som ni vet finns det ytterst få transporttåg tillgängliga då nästan alla behövs för transporter till östfronten, där de vanligen fastnar på grund av dåliga järnvägar. Därför måste jag yrka på att inga tåg mera skickas till östfronten. Så här ser situationen ut... (vecklar ut kartor och diagram på skrivbordet)

Gottfried Jag måste bara få ställa en fråga.

Eichmann (ser upp från kartorna) Nå?

Gottfried Vet ni om mina bröder lever?

Eichmann (tar av sig glasögonen) Jag skall vara fullkomligt ärlig. Glöm all judisk anknytning i det förflutna. Din mor har avrättats. Din far och ena bror har omhändertagits, ty de ville inte samarbeta. Din yngsta bror vet ingen var han är. De är borta allesammans. Var glad för det. Ingen familj kan längre påminna dig om din härkomst, och du behövs i SS. Din karriär ligger öppen och klar framför dig utan hindrande familjemedlemmar, och den kan bli mera lysande än Himmlers och Hitlers, som båda är hysteriska dårar. Tänk inte på det mänskliga judeproblemet. För dig som SS-man med briljanta själsgåvor bör det icke längre existera något judiskt.

Och du kan ingenting göra för de dina. De har tagits ifrån dig, och du har fått din karriär i stället. Det kallas rättvist utbyte: något för något. Du trodde kanske att din ställning inom SS skulle skydda din familj, men en SS-man kan med sin ställning endast skydda sig själv. Du är osårbar så länge du ignorerar din judiska börd. Ingen tänker på den när han ser dig i din SS-uniform. SS smäller högre än all judendom i världen. Vår rörelse är tidens nya religion, som småningom skall ersätta alla religioner. Vi äger bara att eliminera dem först, och enklast blir judendomen. Sedan faller alla andra som dominobrickor. Påvens lojalitet och hörsamhet har vi redan tillförsäkrat oss. Så låt oss bara utföra vår plikt som SS-soldater. Här är alltså min plan. Inga fler transporttåg till östfronten, där de bara försvinner.

Gottfried Kan vi inte föra över vissa tåg från Frankrike också?

Eichmann Du läser mina tankar. Jag är säker på att vårt samarbete skall ge tillfredsställande resultat som skall säkerställa segern åt Führern och hans anhang. Alltså! (tar åter på sig glasögonen. Scenen bryts.)

Akt III scen 1. Potsdam.

översten Vad säger Führern?
den andra Han är mycket nöjd.
översten Har vi en sådan utsäglig tur att han är på gott humör idag?
den andra Det verkar så.
översten Då vinner vi säkert kriget. Om bara Führern är med oss kan ingen vara mot oss.
Himmler (gör entré, stampar med klackarna, gör Hitlerhälsningen, gällt) Heil Hitler!
alla (gör samma hälsning) Heil Hitler!
Himmler Führern har sovit gott och är på gott humör idag! Det ligger i vars och ens intresse att inte göra honom på dåligt humör! Kom ihåg! På Führerns väl och ve beror hela Tyskland!
alla Heil Hitler!
Himmler (till *översten*) Får vi veta detaljerna om attentatet mot Heydrich.
översten Han sprängdes i bitar. Det blev bara köttslamsor kvar.
Himmler (otåligt) Detaljerna! Detaljerna!
översten Det var väl organiserat. De visste precis var och när han skulle köra förbi.
Himmler (otåligt) Vilka de? Vilka var förövarna?
översten Tjeckiska nationalistier.
Himmler Nej! De var bara instrumentet! Vem instruerade dem? Vem gav dem informationen om Heydrichs färdväg?
översten Det vet vi inte ännu.
Himmler Tag reda på det! Vidta era mått och steg! Vedergällningen är en plikt! Åtminstone en hel tjeckisk by måste likvideras! Vi måste statuera exempel! (*får ett krampanfall*) Aj, dessa förbannade plågor!
översten Hur är det fatt, herr Obersturmbannführer?
Himmler Det går över! Det går över! Kan ingen fan se att det går över?
(*Gottfried råkar just då göra entré.*)
Gottfried Lider herr Obersturmbannführern någon nöd?
Himmler Ja men där är han ju, vår mirakelman och frälsare! Führern är mycket nöjd med ert och herr Obersturmbannführer Adolf Eichmanns excellenta arbete! Ni har lyckats perfekt! Bara ni två kunde ha lyckats få alla Europas och Rysslands tåg att gå till Auschwitz.
Gottfried Fattas er något?
Himmler (*vrider sig i plågor*) Skaffa en läkare, för Guds skull, innan Führern kommer!
Gottfried Ingen läkare har kunnat hjälpa era kramper. Men jag tror jag kan få kontakt med en viss undergörare vid namn Felix Kersten. Han kanske kan hjälpa er. Han har undergörande händer.
Himmler Skaffa fram honom, för Guds skull!
Gottfried Det är bara en sak.
Himmler Vad då?
Gottfried Han är jude.
Himmler Det är alla som kan något i denna världen. Det är ju därför vi försöker förstöra alla judar i ett krampaktigt försök att förstöra hela världen. Skaffa fram honom för Guds skull! Ingenting är viktigare för världen än lindringen av mina plågor!
översten Führern kommer.
den andra Führern kommer.

(*det går från mun till mun: "Führern kommer."*)

(*när alla upprepat "Führern kommer", kommer Hitler, en liten sprättig korpral med löjlig mustasch.*)

Hitler (argt) Vad går det åt er, herr Obersturmbannführer? Har ni kramp?

Himmler Nej då, inte alls.

Hitler Om ni behöver gå och pissa så stå inte här och håll er utan uppsök närmaste pissoar!

Himmler Ja, mein Führer.

Hitler (skriker) Jag är på gott humör idag, så kom inte med några dåliga nyheter! Nämn inte Heydrich! Nämn inte Stalingrad! Nämn inte Montgomery! Är det förstätt?
alla (mumlar) Ja, mein Führer.

Hitler (aggressivt) Vem har sagt någonting om attentatet mot Heydrich?

Himmler Ingen, mein Führer.

Hitler Rätt så! Fortsätt med det! Det var något judesvin som satte dit honom. Nå, något nytt?

Himmler Här är mannen som tillsammans med Eichmann lyckats styra alla tåg fullastade med människor till Auschwitz.

Hitler (mönstrar Gottfried) Jaha! Och var är Eichmann?

Gottfried Han arbetar.

Hitler Och var är Heinrich Müller? (*Just då gör Heinrich Müller entré, den värsta sortens gorillenazist.*)

Müller Jag kommer punktligt, mein Führer.

Hitler Vem mördade Reinhard Heydrich, herr Obersturmbannführer Müller?

Müller Det var något judesvin som gjorde det, mein Führer.

Hitler Det var just de orden jag ville höra. Du tog dem nästan ur munnen på mig. Nå! Vad väntar ni på?

Müller Väntar jag på något?

Hitler Ja! Ni skulle ju sätta den här användbare officeren här i arbete! Ni blir befördrad, Gottfried Schwarzkopf, om ni fortsätter att sköta er! Se till att likvidera alla judar! Det är Tredje Rikets huvudsakliga uppgift här i världen!

den andra Mein Führer, Stalingrad behöver undsättning....

Hitler (vrålar) Sa jag er inte att inte nämna Stalingrad! Sa jag er inte att inte nämna Montgomery! Sa jag er inte att inte föra amerikanerna på tal! Och ändå så gör ni det, era imbecilla idioter! Vad tror ni jag är här för, era ruttna mjölsäckar! Tror ni jag leder Tyskland för skojs skull? Nej, jag gör det under oerhörda personliga uppoffringar! Jag offerar mitt liv för Tyskland, och så vågar ni nämna Stalingrad för mina öron, era stinkande amöbor! Jag leder Tyskland, men ni för det åt helvete med er ofattbara inkompetens! Jag borde avskeda varenda general i hela armén! Det enda vi nu har möjlighet att lyckas med är de där perfekta förintelselägren i Polen, tack vare Heydrich, som ni i er inkompetens lyckades få mördad, era luskryllande fähundar! Ni duger till ingenting! Herr Obersturmbannführer Müller, instruera honom! Ni andra följer med mig! Vi måste noggrant gå igenom Berlins framtida utseende! Stalins gigantiska arkitekturplaner skall bara vara lerhyddeprojekt mot våra heroiska omvandlingar av alla stadsplaner i världen! Albert Speer! Var är han?

översten Där inne.

Hitler Han är den enda som fattar vad jag vill åstadkomma! Kom!

(*drar in med alla i kansliet utom Gottfried och Müller.*)

Müller Jag har hört mycket om er, överste Schwarzkopf. Ni är en lovande ung man och en av SS mest energiska och omistliga krafter. Under hela er karriär har det bara sports gott om er, och era höga vitsord har bara blivit högre och regnat tätare

under det sista året. Tredje Riket är er tacksamt. Utan män som ni skulle vår höga kampmoral på många håll sjunka. Och just för att ni är så särdeles nyttig har ni anförtrots ett ovanligt krävande uppdrag.

Gottfried Vad då?

Müller Ni skall inspektera alla koncentrationsläger och se till att de allesammans blir vattentäta institutioner. Varje förintelsläger måste bli omöjligt att fly från och omöjligt att blicka in i utifrån.

Gottfried Räcker det inte med den säkerhet som redan finns etablerad?

Müller Nej. Det blir er personliga uppgift att försäkra nazismen om att den ska få utföra historiens mest omfattande brott i fred och bakom lyckta dörrar.

Gottfried Och varför har jag utsetts till detta?

Müller Det kan ni väl förstå? Eichmann har blivit vår främste teoretiker i organiserandet av den slutgiltiga lösningen på judefrågan emedan han är så teoretiskt grundligt insatt i ämnet. Han är ju född i Palestina och talar både jiddisch och hebreiska själv. Men vi behöver även en praktiker. Ni får äran att efterträda Heydrich. Vad tycks om det?

Gottfried (oberörd) Ingenting sker utan att det är någon mening med det.

Müller Ja, det är alltid bäst som sker. Ni har rätt inställning, min vän. Ni kan börja med Auschwitz, och ni kan resa dit i morgon.

Gottfried Jag kommer att behöva Eichmanns hjälp.

Müller Givetvis. Ni får allt vad ni behöver bara ni genomför jobbet. (*går ut till kansliet.*)

Gottfried (träder ut mot rampen) Nu har jag min chans. Jag kan ruinera hela Tyskland. Jag skall skapa världens perfektaste och mest omfattande koncentrationsläger, och Hitler skall icke neka mig några medel därtill. Allt vad industrierna producerar, alla resurser skall gå till koncentrationslägrens maximala slöseri, och ingenting skall gå till Stalingrad eller Leningrad eller Luftwaffe mera. Här har du din chans, Gottfried! Tillsammans med Hitler, Himmler, Eichmann och Heinrich Müller kan du göra hela Tyskland fullständigt renons på resurser och genom att göra allt för att tillfredsställa och underblåsa nazisternas galnaste nycker ställa dem till svars inför evigheten för världshistoriens makabraste och nedrigaste brott! Vilken utmaning! Hitler och Himmler har då verkligen satt rätt man på rätt post!

Scen 2. Ett kafé i Warszawaghettot.

(*Mycket folk, alla i trasor. En tysk officer inkommer, vänder sig till värden:*)

Alexander Jag väntar en god vän. Får vi tala ostört?

värden Ingen kommer att höra ett ord av vad ni säger.

(*Tysken går och sätter sig vid ett ledigt bord och röker.*)

(*De andra gästerna, idel slumsluskar, förvånas över hans närvaro.*)

gäst Vad gör en sådan här?

värden Han är inte vad han synes vara. Han är en judisk SS-officer som tänker hoppa av.

gäst Väntar han på någon?

värden Du får se.

(*Canaris inkommer helt civilklädd, ser genast officeren och sätter sig vid hans bord.*)

Alexander Välkommen, kollega.

Canaris Det här stället är inte säkert för någon av oss och kanske likväl det säkraste stället i världen.

Alexander Vad gör ni här?

Canaris Vad gör ni själv här?
Alexander Jag väntar på en vän.
Canaris En annan tvivlande officer?
Alexander Hur kunde ni veta det?
Canaris Mitt väderkorn är känsligt.
Alexander Ni riskerar livet mer än jag med att vara här, för ni är här inkognito.
Canaris Jag ville skaffa mig en egen uppfattning om vad som egentligen pågår här i Polen. Därför har jag inventerat Warszawaghetto. Tyskland kommer att förlora kriget just här.

(knackar med pekfingertoppen mot bordet.)

Alexander Kan så vara, men det kommer att ta tid. Själv har jag fått inblickar i ett visst koncentrationsläger.

Canaris Vilket?

Alexander Det spelar ingen roll. För er kan jag avslöja resultatet. Jag tänker hoppa av, erbjuda mig själv som kanonmat åt östfronten och ge mig åt ryssarna. Jag kan inte längre stå ut med att vara tysk.

Canaris Ni, en SS-officer?

Alexander Ja. *(Gottfried kommer in.)*

Canaris *(ser honom först)* Är det honom ni väntar på?

Alexander Ja.

Canaris Han får inte se mig här. Vad har ni med honom att göra? Han är farlig.

Alexander Jag står i kontakt med hans bror.

Canaris Jag förstår. *(bryter diskret upp och försvinner i mängden mot bakvägen.)*

Gottfried Där är ni. Vem var det ni talade med?

Alexander Bara en vanlig spion. Slå er ner.

Gottfried Bara en vanlig spion? Det var chefen för vårt lands underrättelsetjänst. Är han en spion?

Alexander Det är ju hans yrke. Men han är neutral. Han ville bilda sig en uppfattning om Warszawaghetto. Han var chockerad ända till pessimism.

Gottfried Jag hade gärna velat träffa honom och förklara mig.

Alexander Det kan du göra för mig. Hur kan du acceptera din uppgift som högste koncentrationslägerskommendant? Hur kan du uthärda att stå i spetsen för judeförintelserna en enda dag?

Gottfried Det är enkelt. Jag försöker se det i stort. Det är inte judarnas gravar vi gräver utan tyskarnas. Det är deras förintelse det gäller och inte judarnas. För vårt folk är detta en kris och kanske vår största kris i historien, men vad är en kris? En prövning och pånyttfödelse. Detta kan jag tala om för dig som också är jude. När alla dessa fasor är över om kanske tre år skall Tyskland vara reducerat till en rykande grushög medan Israel skall ha återuppstått från de döda för första gången på 1900 år och plötsligt utgöra en stark och energisk nation på fast grund i motsats till det för alltid stukade och vanärade Tyskland. Ju svårare vi får det nu, desto bättre får vi det sedan. Har du inte läst Theodor Herzls skrifter? En ny stat Israel är ju allt vad historien i detta sekel har handlat om och försökt att i praktiken komma fram till, och detta är den slutgiltiga prövningen. Klarar vi detta klarar vi allt. Judendomen måste korsfästas för att kunna återuppstå som suverän nation. Jag gör detta bara för att definitivt sätta inseglet på Tysklands grav ur vars svarta aska det nya Israel skall växa fram, som föds här i dessa koncentrationsläger och detta Warszawaghetto, som jag har fått till uppgift att genomföra. Genom att fullända historiens ohyggligaste dödsläger ger jag mitt judiska folks stat Israel moraliskt existensberättigande inför

hela världen. Ingen kommer längre att förfölja eller förneka Israels rätt till att leva när dessa förintelseläger efter Tysklands fall blir kända av världen.

Alexander Jag är inte så säker på det. Vi judar har alltid varit förföljda för Guds skull och kommer alltid att fortsätta vara det.

Gottfried Jag kan lugna dig på en punkt. (*Wolfgang har kommit in i kaféet.*) Min uppgift med koncentrationslägren är färdig. Jag har sett till att de kommer att ruinera Tyskland. De kräver en enorm stab av militärer, vakter, läkare och sanitetsvårdare. De förlamar all tågtrafik i hela Tredje Riket, där inga tåg längre är punktliga eller ens kommer fram utom godsvagnstågen till Auschwitz, som geniet Hitler själv har givit högsta prioritet.

Alexander (har sett Wolfgang som kommit fram) Jag har inte lyckats tala din bror till rätta.

Wolfgang Det har aldrig någon lyckats med.

Gottfried Slå dig ner, Wolfgang.

Wolfgang Så far har verkligen lyckats i sitt uppsåt: att göra dig till den fulländade SS-officieren. Det kostade honom hans liv.

Gottfried Prata inte strunt. Till saken. Har du kontakt med Friedrich?

Wolfgang Han förekommer bara underjordiskt.

Gottfried Himmler har gett mig klara order: "I Warszawas ghetto har det funnits 600,000 judar som därifrån styrt hela Polen på underjordisk väg och dess motståndskamp mot oss. Innan året är slut får det inte finnas en jude kvar i Warszawa."

Wolfgang Så du har fått den stora äran att få likvidera 600,000 judar.

Gottfried Jag har lyckats med allt hittills. Himmler själv har sagt till mig: "Du har visat vad du duger till. Nu måste du duga till mera."

Wolfgang Vet någon i partiet om att du är jude?

Gottfried Bara Eichmann. Heydrich visste det, för han var ju delvis jude själv. Goebbels har kanske misstänkt det men aldrig tagit reda på saken.

Wolfgang Tydligt är det flera som misstänker det och som just därför ger dig de värsta uppdragen.

Alexander Canaris har sagt till mig att Tyskland kommer att förlora kriget här.

Gottfried Canaris har alltid rätt. Och jag vet att denna uppgift blir mitt första misslyckande.

Wolfgang (hjärtligt, slår honom på armen) Så skall det låta, broder!

Gottfried Jag behöver få komma i kontakt med motståndsrörelsen i ghettot. Framför allt måste jag få kontakt med Friedrich.

Wolfgang Han känner dig inte längre. Han vägrar ha någon kontakt med dig.

Gottfried Är det hopplöst?

Wolfgang Ja, det är hopplöst. Du skulle inte själv känna igen honom.

Gottfried Då har jag ingenting mera att säga. (*reser sig*) Kommer du med, Alexander?

(*går med Alexander. Wolfgang blir ensam kvar.*)

Wolfgang Vår ädlaste broder anställd som bödel! Vart har musiken tagit vägen nu? Var är alla dina vackra soiréer, mor, med världens finkänsligaste violinister? Vem kan någonsin i världen mera spela rent efter detta? Du skulle ha blivit kompositör och dirigent, Gottfried, som Richard Strauss fast ännu bättre. I stället gjorde tiden dig till dess värsta massmördare. Men ännu är inte allt förlorat. När mänsklighetens värld ligger i ruiner skall blommorna växa där och trotsa mänsklighetens ondska och självdestruktivitet med evighetens skönhet, som är liv. Att människan är döden kan betyda döden blott för henne själv. Men livet överlever

döden, och naturen överlever människan och glömmer hennes dårskap. Men det kommer att ta tid. Så låt oss blott ha tålmod och när den dagen kommer torrt begrava mänskans vanvett utan tårar.

(Plötsligt en visselpipa utanför och razzia: många beväpnade Gestapomän bryter in.)

kaptenen Alla ut! Alla män med händerna bakom huvudet!

(Kaféet evakueras brutalt.)

Wolfgang (när han reser sig och sätter händerna bakom huvudet för att följa de andra)

Nu börjar det.

Scen 3. Pawiakfängelset.

En fånge misshandlas. Han blöder och är blåslagen med ena ögat helt igenmurat och är knappast igenkännlig som människa.

fångvaktaren För sista gången: Varifrån får ni mat? Vem levererar åt er? Var finns ert högkvarter? Svara! *(slår honom brutalt)*

fången Vi är självförsörjande.

fångvaktaren Lögn! *(slår honom)*

fången Vi har inget högkvarter.

fångvaktaren Lögn! *(misshandlar honom. Han stupar. Till de övriga soldaterna:)* Slå ihjäl honom tills han talar! Lär honom att ingen lämnar Pawiakfängelset levande.

Gottfried (har kommit in) Halt! Slå inte ihjäl honom ännu. Vem är han?

fångvaktaren Vi vet inte. Han försökte fly när han fick se oss.

Gottfried Lämna honom åt mig. Ta bort handbojorna. Sätt honom på stolen där.

(de lyder honom) Vet du vem jag är?

fången (anstränger sig, svarar slött) Nej.

Gottfried (synar honom närmare, vänder på hans huvud) Torka bort blodet här. *(vakterna lyder)* Har du aldrig sett mig förut?

fången (tvekar men svarar bestämt) Ni är en SS-officer. Jag känner ingen SS-officer.

Gottfried (till de andra) Lämna mig ensam med fången. Och stäng dörren.

(Alla utom Gottfried och fången lämnar rummet. Dörren stängs.)

Det är bra. Håll masken. Jag skall hjälpa dig. Du tror att jag inte längre är den jag var, men jag är mera så än någonsin. Om jag skall kunna hjälpa dig måste du hjälpa mig. Vi måste köpslå med varandra så att vi kommer till en uppgörelse. Du skall bli min agent i ghattot, och därigenom skall alla tyskar lämna dig i fred. Du skall få vård och gå frisk tillbaka till ghattot. Ingen skall veta att du är agent hos oss, ty du skall berätta för dem att du i mig har en agent hos de maktavande. Du skall regelbundet komma till mig personligen med rapporter, och i utbyte skall jag ge dig och ghattot hjälp.

Friedrich Vad då för hjälp? Dödshjälp? Det är den enda hjälp vi kan få.

Gottfried Warszawaghattot skall genom din och min insats bli det största problemet för Berlin, nazismens största nederlag och blodigaste katastrof. Det kommer att kosta otaliga judars liv, men Hitlers förlust blir större. Jag skall rapportera för dig hur ni skall få vapen och meddela dig nazisternas strategi. Varendra judisk man i ghattot skall av mig få ett gevär att skjuta ner minst tjugo tyskar med, ty så mycket mer värd är en fri man mot en förtryckare. Ni är fria i ghattot. Tyskarna i nazismens diktatur är de som sitter i klistret, och det klistret blir värre för dem för varje dag. Har du hört om Stalingrad?

Friedrich Då är det sant?

Gottfried Tyskland håller på att gräva ner sig, och när det väl är nergrävt skall det aldrig stå upp igen, men Israels fria folk skall aldrig någon lyckas gräva ner. De skall uppstå från de döda i all evighet.

Friedrich Nu känner jag igen dig. Men är du säker på att ingen hör oss?

Gottfried Ser du inte vem jag är? Vem kan höra en SS-generals innersta tankar?

Friedrich Vad är SS egentligen?

Gottfried SS är Hitlers stora lysande självmördarbataljon vars uppgift det är att bereda nazismens undergång och sedan förintä sig själv. Och som du ser har jag, en jude, just nu den mest ansvarsfulla och känsliga positionen i Tyskland: jag skall se till att Warszawaghettoen skall bli hundra gånger mera besvärligt för Tyskland än vad det kunde ha varit. Eichmann är en loppa mot mig. Heydrich är död, Müller har jag besegrat, och Himmler beundrar mig och har visat mig ensam sitt största förtroende. De enda som misstror mig är Goebbels och Bormann, men dem har jag ingenting att göra med. Det är bara Himmler och Hitler som står över mig i det Tredje Riket, och de har ingen makt över mig. Himmler har sagt, att judarna har sig själva att skylla för att de förföljs som de gör och att det aldrig hade förföljts en jude i Tyskland om inte judarna själva hade velat det och varit ansvariga för det. Han menar alltså, och det menar alla nazister, att det inte händer någonting ont i Tyskland som det inte ligger en jude bakom. Tyskland håller på att gå under, och här ser du juden som ligger bakom. Heydrich var en annan.

Friedrich (stiger upp med möda trots alla plågor i världen och omfamnar blodigt sin broder)

Gottfried! Vi trodde du var död!

Gottfried Friedrich, söla inte ner mig. Tänk på de roller vi har att spela.

Friedrich (sansar sig) Ger du oss vapen skall vi slåss till sista man och inte ge upp förrän den sista spiken har slagits in i all nazisms och rasisms moraliska likkista. Vi skall få Warszawaghettoen att flamma för evigt som rasismens ohyggligaste nederlag genom tiderna. Vad jag tycker synd om tyskarna som är så maktlösa mot ödets manipulationer med dem! De kan ju inte längre tänka själva utan är helt besatta av det vanvett som helt och hållet har kommit utifrån och förhäxat hela nationen. Vilka fruktansvärda krafter vi har att kämpa mot!

Gottfried Ja, och vårt enda vapen är vett och sakligt omdöme. Vi har distans till vad som försiggår, och det är vår styrka. Nazismens svaghet är dess totala subjektivitet. En sådan håller inte, ty den är en inbillning och personlig föreställning och inskränkthet. Endast de som aldrig förlorar blicken för det stora hela, som aldrig tar parti för någon grupp eller låter sitt universum bli mindre än det verkliga oändliga universum, vilkas gud icke är nationell utan universell, kan bestå och leva livet på rätt sätt: sunt och förnuftigt. Ty mot det sunda förnuftet slår alla egensinniga viljor sina pannor blodiga.

Friedrich Du låter precis som vår gamle rabbin.

Gottfried Jag är tacksam för att jag hade någon. Kom hit varje morgon klockan nio, så skall du få veta allt om varje dags program och möjligheter.

Friedrich De flesta fryser eller svälter eller ruttar ihjäl i sina sjukdomar.

Gottfried Det är enbart nyttigt och moraliskt uppbyggligt att aldrig äta sig mätt. Jag ska dock se vad jag kan göra. Men nu måste du få vård.

Friedrich Sätt bara ihop mina revben igen och stoppa in dem under skinnet på mig, så kan jag börja arbeta.

Gottfried Det är bra. Du får två dagars sjuksemester.

(öppnar dörren, kommenderar) Denne man är nu vår spion. Se till att han får den behandling som varje jude förtjänar som hjälper nazismen till seger.

fångvaktaren Ja, herr general.

(Friedrich försöker resa sig värdigt och gå ut värdigt, men när han går vänder han sig om och gör honnör för Gottfried, som besvarar den.)

fångvaktaren (som på kommando) Heil Hitler!

alla vakterna Heil Hitler!

(Endast Friedrich och Gottfried gör inte hälsningen och är tysta. Deras honnörer räckte.)

en adjutant (kommer in) Herr general, en depesch från högkvarteret i Berlin.

Gottfried (öppnar telegrammet och läser högt) "Inled förintelsen av Warszawas judekvarter omedelbart. Himmler." Vad tror han vi håller på med? Fraterniserar med judarna?

(bränner depeschen)

adjutanten Det är inte allt.

Gottfried Vem kom med depeschen?

adjutanten Amiral Canaris.

Gottfried Är han här?

adjutanten Ja.

Gottfried Låt mig få träffa honom genast. (Canaris inträder.)

Canaris Jag fick se depeschen och valde att själv framföra den. Man är orolig över er moral, herr general.

Gottfried Har ni kommit för att varna mig, herr amiral?

Canaris Nej. Jag ville bara belysa situationen för er. Ingen misstänker er för något dubbelspel utom jag.

Gottfried Jag har alltid trott det samma om er.

Canaris Jag hjälper inte de allierade. Men jag försöker få ett slut på kriget på mitt eget sätt. Många generaler är med mig. Men jag har ingen inom SS.

Gottfried Vad menar man i Berlin om mitt agerande?

Canaris Ni har inte begått något misstag ännu. Men man tror inte att ni kan klara uppgiften.

Gottfried Ingen kan klara den.

Canaris Det vet alla. Men ni är ansvarig för den. Man räknar med att ni misslyckas, och ni blir därefter entledigad från alla uppdrag i Europa och skickas kanske till Japan.

Gottfried Det ser jag fram emot.

Canaris Vi som stannar kvar får det betydligt svårare. Om ett slut på kriget inte kan ernås på annat sätt blir det säkert något avgörande attentat mot Hitler med omedelbar fred som följd. Då gäller det för alla att veta vilken ställning de har tagit.

Gottfried Tack för upplysningen. Hur lång tid på mig har jag innan jag måste bomba ut och bränna ner Warszawaghetto?

Canaris Tre dagar.

Gottfried Det räcker. Er hjälp har varit ovärderlig, amiral Canaris.

Canaris Vi få hederliga tyskar som finns kvar måste hjälpa varandra. Lycka till, herr general. (tar honom i handen och skakar den.)

Gottfried Tack, kollega. (Canaris går.) Vi är som lotsar på ett fartyg vars kapten har drivit rakt in mot reven. Vad kan vi göra? Det enda som Canaris har gjort: hålla de andra informerade om läget. Skeppsbrottet måste komma, och få kommer att överleva det. Vilka dessa få är återstår att se.

en röskadad skräckslagen soldat Herr general, skottlossning har utbrutit i gheppet.

Gottfried Varifrån?

soldaten Det är judarna!

Gottfried Förklara dig!

soldaten Judarna är beväpnade! Och de beskjuter oss!

Gottfried Vill du påstå att de har inlett ett uppror?
soldaten Det är omöjligt men sant! De skjuter på oss! Vi måste utrymma Pawiakfängelset!
Gottfried Ge order om reträtt. Alla enheter lämnar hela Warszawaghattot genast. De har ingen chans i längden, så låt dem få vinna till en början.
soldaten Ja, herr general! (*försvinner*)
Gottfried Nu börjar det. Äntligen börjar judarna slå tillbaka. Min bror, sköt era vapen rätt! Jag kan inte ge er många, men vartenda ett måste i era händer döda minst tjugo tyskar! Sikta rätt mot hjärtat av Berlin, stå på er som martyrer, och ni skall bli andra världskrigets främsta segrare!
(*Kanoner börjar dåna. Skottlossning, eld, sirener och brandrök.*)

Scen 4. Brandrök och krutrök. Två veckor senare.

en soldat Heil Hitler!
Gottfried Ja, ja. Till saken.
soldaten Vi har infångat den främste av ghattots vapensmugglare.
Gottfried Gratulerar. Vad tänker ni göra med honom?
soldaten Jag ville ge er chansen att besluta om hans öde, ty ni känner honom.
Gottfried För in honom. (*Friedrich förs in.*) Jaså, ni har lurat oss. Vi trodde vi kunde lita på er såsom vår främsta spion bland varelserna där inne, och så smugglar ni vapen åt dem och nämner ingenting till oss om att de tänker använda sådana! (*slår honom hårt på käften*) Ut med er andra, allesammans! Jag ska göra upp med denne man! (*Alla de andra ut.*)
Gottfried Det var svårt det här, min bror. Du vet att jag måste låta skjuta dig.
Friedrich Det gör inget. Du lever kvar, och du är vår främste förkämpe.
Gottfried Himmler bereder mig ständigt obehag så länge revolten pågår. Jag får mer och mer av mitt eget folks blod på mitt samvete för varje dag, samtidigt som tyskarna mindre och mindre dör som flugor. Det var roligt de första dagarna, men nu är det inte roligt längre. Vad skall vi göra?
Friedrich Skjut mig, så räddar du dig själv och vårt uppror.
Gottfried Jag kan inte skjuta dig. Du är min bror och därtill en framstående dirigent. Att det skulle gå därhän! All skönhet i musik och kultur dränks i vredens svarta terror, och jag går klädd i dess uniform som är dess värsta fiende. Men så länge terrorn har förtroende för mig kan jag fräta på den.
Men jag kan inte skjuta dig, min bror. Vi har gjort vad vi har kunnat. Vi har presterat ett ypperligt uppror som historien aldrig kommer att glömma, och det har fått det Tredje Riket att skaka värre än vad Stalingrad fick det att göra. Vi kan inte göra mera. Jag skall låta dig komma undan, och det skall tvinga mig till att be Himmler om avsked.
Friedrich Du kan inte begära avsked. Vi behöver dig som du är.
Gottfried Jag har gjort mitt. Tyskland har redan fallit. Stalingrad är över, och Warszawaghattots fantastiska uppror kommer att sätta sprutt på alla motståndsrörelser inom Hitlers gränser. Lika litet som jag vill vara med om att utplåna ghattot och se upprorets tappreste ledare dö i kvarterens mordbrand vill jag vara med om att förinta nazismen och bränna upp Tyskland levande, vilket kommer att ske. Jag har tagit aktivt del i allting hittills och förberett allt ont som kommer att hända, men när det händer vill jag inte vara med. Så feg är jag. Jag tar avstånd från det Tredje Riket efter att ha satt det i brand. Jag lägger ifrån mig min dödsuniform.

Du får ta den på dig med mina mörka glasögon, så känner ingen igen dig när du går ut härifrån. Vi liknar ju varandra. Men raka dig först. Därför har ingen sett likheten mellan oss: du är smutsig medan jag är ren. Och slå mig sedan medvetlös. Du måste slå hårt, för jag är dålig på att simulera.

Friedrich Jag kan aldrig slå dig, min bror. Jag kan aldrig ta till våld. Det vet du.

Gottfried Du måste. Men raka dig först. När du går ut härifrån måste du vara den perfekta SS-generalen. *(De sätter i gång.)* Skynda dig. Vi har inte mycket tid på oss.

(Medan Friedrich rakar sig framför spegeln är båda tysta.)

Sakta inleds Schuberts sista stråkkvartett.)

Gottfried Vi har aldrig kommit oss för att tala om musik, Friedrich. Umgås du fortfarande med den?

Friedrich Bara i sällsynta ögonblick. Världen har glömt musiken, Gottfried. Nu är det bara krig som gäller. Krig och våld och missljud. Den rena musiken har ingen chans i dagens värld.

Gottfried Men efter kriget kanske?

Friedrich När hela världen ligger i ruiner? Vem vill längre spela då? Kan du med att sätta dig vid pianot när du förintat Warszawaghetto?

Gottfried Du hann ändå göra dig ett namn som dirigent. Sådana kommer att behövas efter kriget för återuppbyggnadens skull.

Friedrich (avslutar rakningen och tvättningen) Vi får se. Låt oss ta en dag i sänder. *(Musiken tonar bort.)* Duger jag?

Gottfried (tar av sig uniformen) Du blir nu rikets mest oklanderliga SS-general. Gå in i ghettot och möt tyskarna i denna mundering, så får vi se vad de säger. Var inte rädd för att skjuta dem i ryggen när de flyr. Det tillhör mitt arbete.

Friedrich (klär på sig) Nej, min strategi ska bli mera effektiv. Jag ska locka tyskarna in i ghettot och in i dödsfällor, så att de som är gjorda för det kan expediera dem där. Ännu räcker våra kulsprutor till, som du gav oss. Vi kan hålla stånd en vecka till.

Gottfried Gör det. Slå nu till mig. Hårt.

Friedrich Jag kan inte.

Gottfried Tänk på allt vad jag har gjort. Tänk på mina koncentrationsläger. Tänk på vår mor, som jag lät försvinna i något förintelsläger.

Friedrich Du kunde ingenting göra åt saken!

Gottfried Hur vet du det? Du kan inte vara säker. Bind mig till händer och fötter och slå mig sedan medvetlös. Det måste se fullkomligt äkta ut.

Friedrich Lägg dig på golvet. *(Friedrich binder hans händer på ryggen och sedan även fötterna.)*

Gottfried Bind fast händerna vid fötterna.

Friedrich Så här? *(Han drar åt fötterna mot händerna.)*

Gottfried Hårdare! *(Friedrich drar åt.)* Ge mig en munkavle också. En rem duger.

Friedrich En halsduk gör inte lika ont. *(tar fram en sådan)* Några sista instruktioner?

Gottfried Du måste sedan misshandla mig. Slå mig helst medvetlös. Ge mig åtminstone blåmärken.

Friedrich (munkavlar honom) Jag är nu i SS och lyder bara order. Ske er vilja, kommandant. *(sparkar honom)* Här är för Auschwitz. *(sparkar)* Här är för Treblinka. *(nya sparkar hela tiden)* Dachau. Majdanek. Theresienstadt. Babi Jar. Bergen-Belsen. Buchenwald. Lodz. Krakow. Warszawa. *(Gottfried jämrar sig smärtsamt. Varje spark gör mera ont.)* Och här för vår mor och dina bröder. *(ett sista, halvkvävt skri, och Gottfried är medvetlös)*

Friedrich (utom sig av förtvivlan) Nej, min bror, nej! (kastar sig över honom och gråter förtvivlad, kysser honom och kramar honom och gråter, men Gottfried är medvetlös. Friedrich inser detta, stramar upp sig, tar på sig broderns mörka glasögon och går värdigt ut som den perfekta SS-generalen.

Gottfried ligger orörlig kvar en stund – ändlösa sekunder.

Schuberts sista stråkkvartett (första satsen) återkommer. Gottfried börjar röra på sig. Så kommer underlydande in.)

soldaten (upptäcker situationen till sin fasa) Herr general! (befriar honom; musiken avbryts tvärt.)

Gottfried (hämtar sig gradvis) Vi har underskattat de judiska terroristerna. Till och med en vanlig spion lyckades överlista mig. Nu har vi bara att jämna återstoden av ghettot med marken. Det är Himmlers order. Verkställ!

soldaten Men herr general....

Gottfried Vad är det?

soldaten Ni har ingen uniform.

Gottfried Jag får skaffa mig en ny.

översten (kommer in) Vad har hänt?

soldaten En judisk spion under generalens ansvar har kommit undan och vanärat generalen.

översten Jag ser det. Oroa er inte, herr general. Ni är inte den förste. Himmler tog för givet att ni skulle misslyckas med Warszawaghettot. Därför satte han er på det, för ni höll på att bli för mäktig. Ingen hade klarat uppgiften med mindre vanära och nederlag än ni.

Gottfried Jag vet. Redan Canarias visste att detta skulle bli Tysklands första nederlag och kanske största.

översten (tar hand om honom. En adjutant hämtar nya kläder.) Oroa er inte. Berlin kommer bara att visa er vänlighet. Ni blir troligen skickad till Japan.

Gottfried Jag trodde just det. Och spionen? Kom han undan?

översten Han är försvunnen. Han hade ju generalsrang och blev framsläppt överallt och har nu försvunnit in i krigets dimmor.

Gottfried Nåväl, herr överste. Vad kan vi annat göra än invänta vidare order från Berlin?

Scen 5.

(Fullkomlig brandrök. Tyska soldater i aktion i Warszawaghettot.)

soldat 1 Vi har gjort en förbannad rökbrasa av hela Warschau! Hur ska vi nu kunna hitta en enda fiende?

soldat 2 Max blev skjuten i ryggen igår inte av en rebell utav av våra egna – av misstag.

soldat 1 Varför kan vi inte bara låta stan brinna ner och försvinna?

soldat 2 Vi har våra order.

en röst ur dimman Hallå där!

båda soldaterna Wer da? (riktar sina k-pistar åt alla håll. Friedrich framträder ur dunklet i SS-uniform.)

Friedrich Namn och kompani? (Båda soldaterna sträcker på sig och stramar upp sig och gör honnör inför SS-uniformen.)

soldat 1 Ernst Kaltenbrunner, 22-a kompaniet.

soldat 2 Theodor Wassermann, dito.

Friedrich Bra! Följ mig! (*försvinner i röken. De båda soldaterna gör sammanledes. Några skott och dödsskrin.*)

Friedrich(s röst) Två mindre.

(*En hel grupp soldater störtar in.*)

3 Vilken väg tog förbandet?

4 Fråga inte mig. I denna brandrök ser man ingenting.

5 Hela ghettot är bara en enda stor dödsfälla. Varför går vi in i det?

6 (*ryter*) För att vi har våra order! Framåt marsch!

Friedrich (*framträder*) Vilket kompani?

3 (*gör honnör liksom alla de andra*) 37-e.

Friedrich Bra. Följ mig. (*Han försvinner i dimmorna. Truppen trampar vidare efter honom. Man hör en omfattande kulsprutesalva.*)

Friedrich (*när tystnaden breder ut sig*) Det var nästan ett helt kompani på en gång. Gottfried gör heder åt sin uniform. Vidare!

(*kommer ut ur dimmorna med några ytterst medtagna rebeller*)

rebell 1 Har vi någon chans?

rebell 2 Vår enda chans är att döda så många som möjligt innan vi stupar själva.

rebell 3 Det är en demonstration men en nyttig sådan.

rebell 4 Och vi anføres av en general.

Friedrich Vidare! (*visar vägen och försvinner i dimmorna. Mera krutrök och skottlossning, kulspruteeld och bomber.*)

Akt IV scen 1.

Himmler För in Obersturmbannführer Schwarzkopf.

(*för sig själv*) En så strålande karriär! Hur kunde han misslyckas? Han hade kunnat bli min närmaste man. Nu har han bara gjort sig omöjlig.

(*Gottfried förs in, stram och okänslig.*)

General Schwarzkopf, jag har mottagit er avskedsansökan. Har någon sett den utom jag?

Gottfried Nej.

Himmler Jag kan inte acceptera den. (*river sönder den.*) Ni är vår bäste general. Ingen annan kunde ha lyckats där även ni har misslyckats. Ni förstår väl att man omöjligt kan ta avsked från SS?

Gottfried Jag ansåg min avskedsansökan oundviklig efter mitt misslyckande i Warszawa.

Himmler Ni har inte misslyckats. Ni var inte den enda tysk som inte klarade av Warszawaghettot. Andra fick ge sina liv. Vi vet ännu inte hur många. Men er ställning är omöjlig. Ni kan inte stanna kvar här.

Gottfried Det var det jag förutsåg.

Himmler Därför har ni fått ett nytt uppdrag i Tokyo, Japan.

Gottfried Japan?

Himmler Här är era instruktioner. (*överlämnar ett stort brunt kuvert*) Vi måste få med Japan mot Ryssland. Annars är kriget förlorat. Ni kommer att få träffa en viss Richard Sorge, som sitter i fängelse. Jag hoppas han alltjämt lever, så att ni får träffa honom.

Gottfried Kan Richard Sorge hjälpa oss få med Japan mot Ryssland?

Himmler Han är kanske den ende, och det är kanske hans enda chans att rädda sitt eget liv. Försök. Ett enda råd: misslyckas inte en gång till.

Gottfried (stramar upp sig) Jag förstår.

Himmler Lycka till. Farväl. Heil Hitler.

Gottfried Tror ni själv, herr obersturmbannführer, att kriget ännu kan vinnas?

Himmler Det är vår enda chans. Om vi inte tror det kan det inte vinnas.

(*Gottfried besvarar hälsningen stumt och går.*)

Vad menade han?

Scen 2. Ett extremt japanskt fängelse.

kommendanten Det är emot våra regler. Var beredd på att vi kommer att avbryta ert samtal när som helst.

(*Gottfried visas in i ett fängsligt samtalsrum. En fånge sitter på andra sidan som ger intryck av bara den tydligaste tänkbara uttråknad.*)

Gottfried Richard Sorge, förmodar jag?

Sorge Inga skämt, om jag får be. Man skämtar inte i Japan och allra minst i dess fångelser. Jag är bara intresserad av en sak. Kommer de att avrätta mig eller inte?

Gottfried Det har jag tyvärr inte lyckats få reda på.

Sorge Det talas mycket om kinesisk tortyr, men den japanska är värre. Ovisshet är nyckelordet. Fången tvingas till vanvett genom att hans ovisshet ständigt stegras till det outhärdliga. Nåväl, det får vi inte veta något om. Varför är ni här?

Gottfried Jag ville bara träffa en sedan gammalt beundrad kollega. Ni räddade det andra världskrigets utgång med att kunna avslöja för ryssarna att Japan inte tänkte angripa Ryssland.

Sorge Jag hade också kunnat varna Amerika för anfallet mot Pearl Harbour och tänkte göra det. För mig hade det varit vägen till frihet och till Amerika. Tyvärr åkte jag fast just då. Vad har ni gjort?

Gottfried Jag har underminerat hela Tyskland genom att överdriva hela koncentrationslägersindustrin in absurdum och därigenom åstadkommit Tysklands gradvisa ekonomiska och organisatoriska ruin.

Sorge Bra gjort. Vad gör ni i Japan?

Gottfried Jag var så framgångsrik att jag fick uppdraget att lösa problemet med Warszawaghattot. Ingen kunde lösa det problemet. Jag blev då straffkommenderad till Japan.

Sorge Och vad ämnar ni göra i Japan?

Gottfried Det samma som ni. Jag vill byta sida till Moskva innan jag återkallas till Berlin för min ofrånkomliga dödsdom.

Sorge Jag förstår. Tror ni jag kan ha kvar några kontakter åt er efter mina år här?

Gottfried Ni kanske kan ge mig något råd på vägen.

Sorge Mitt misstag var att jag litade på andra. Gå för all del över till ryssarna, men låt absolut ingen veta om det. Och vänta inte. När er hemkallan till Berlin kommer är det för sent. Tyskland är ett hopplöst sjunkande skepp, och ingenting kan rädda det. Sovjetunionen flyter fortfarande, och där kan man då ännu ha mycket kvar att göra med att borra hål i skrovet. Det skulle du kunna lyckas med att göra med dina meriter. Gör det för all del. Sätt i gång. Vänta inte.

Gottfried Och vad kan jag göra för er?

Sorge Ingenting. Förmodligen väntar de med att avrätta mig tills kriget för deras del är definitivt förlorat. Men japanerna ger inte upp. De väntar till det sista

ögonblicket. Jag vet och du vet att även de är ett sjunkande skepp, men de fortsätter att slåss ändå tills deras saga är all.

kommendanten (kommer in och avbryter) Vi kan inte tillåta ett längre samtal än så här.

Gottfried Farväl, Richard Sorge. Vi skall aldrig glömma er.

Sorge Hälsa Moskva från mig. Jag gjorde så gott jag kunde, men Stalin spolade mig ändå. Hälsa världens största skitstövel och skicka honom och hans förbannade sovjetunion åt helvete. (*Sorge förs med våld bort.*)

Gottfried (till kommendanten) Tack, herr kommendant. Jag hoppas ni tar väl hand om honom.

kommendanten Han får den bästa tänkbara vård tills han skall avrättas.

(*Gottfried går. Gallerdörren stängs med besked. Ljuset släcks.*)

Scen 3. En skum opiumkrog i Tokyo.

amerikanen (dricker whiskey) När kommer den där jävla spionen? (*slår upp åt sig ett nytt glas. Dricker.*) Fan vet vad vi ger oss in på egentligen. (*Gottfried inträder civilklädd, slår sig ner.*)

Gottfried Min amerikanske vän.

amerikanen Det var i grevens tid. Slå dig ner. Ta dig ett glas. (*häller upp åt honom*) Låt oss genast gå till affärerna. Du förstår, jag kan tala om det för dig fastän du är en jävla nazist, för du arbetar ju för Churchill – det har jag sett bevis på. Mycket har vi genom dig fått veta om Gerry som vi inte hade en aning om. Men vi vill veta mera. Och du måste skaffa oss de rätta upplysningarna. Du vet säkert mer om Gerry och hans familj än vad som är nyttigt för dig att veta, med tanke på din hemliga tjänst hos hans brittiska majestät – visste Gerry om det skulle de kalla hem dig genast och skjuta dig. Det gör de kanske i morgon. Men vi måste veta en sak. Du måste säga allt vad du vet, och nu är rätta tillfället, ty aldrig har vi varit mera fördunklade i skallen än nu, och därför kan vi vara fullkomligt öppna. Vi behöver inte vara rädda för varandra. Du skall ge mig den information jag behöver, du ska säga mig allt, och priset jag skall ge dig för det är att jag ska säga dig allt. Här är det senaste. (*skjuter över åt honom ett papper. Gottfried studerar det med rynkad panna.*) Förstår du? Vi har en bomb i sikte som vi ska fälla över Tyskland så att det inte blir sågspån kvar av Berlin, Hamburg, München och Dresden. Förstår du? Förstår du att det är sant som jag säger? Förstår du att inte en tysk skall överleva? Förstår du att inte en tysk och inte en japan har en chans mot oss?

Förstår du vilken makt vi har? Inte hela världen har en chans mot oss när kriget är över. Vi kommer att släppa de färdiga bomberna, och det kommer att avsluta kriget med historiens största stjärnsmäll. Det blir bara en stor skräll, men den blir nog för alla tider och för att befästa vår absoluta makt i världen fram till nästa sekelskifte åtminstone och kanske hundra år till. En nations världsmakt varar i tre hundra år. Så länge härskade Grekland, Rom, Bysans, Muhammed, kyrkan, Turkiet och England. Med all sannolikhet kommer vi även att ha absolut makt över världen i tre hundra år.

Gottfried Vad vill du nu ha av mig?

amerikanen Har tyskarna något liknande projekt på gång?

Gottfried Wernher von Braun sysslar bara med fyrverkeripjäser.

amerikanen Som han blåser halva London åt helvete med. Något annat? Något bättre?

Gottfried Nej. Otto Hahn-institutet övergav klyvningen av atomer i brist på uran. Vi skulle ha fått uran från Japan, men leveransen kom aldrig fram.

amerikanen Jag visste det! Jag vet var jag har dig, och nu vet USA att det har ditt land i en musfälla! Jag ska se till att inga bomber släpps över Tyskland. Men då måste du göra allt för att hjälpa oss få slut på kriget.

Gottfried Jag känner en viss Stauffenberg.

amerikanen Berätta.

Gottfried Han tänker mörda Hitler.

amerikanen Det låter bra. Vad mer kan du göra?

Gottfried Hur vore det om jag tussade ryssen på Japan?

amerikanen Ryssland i Japan? Ryssland har väl nog att göra i väster?

Gottfried Tyskarna har förlorat mot ryssarna redan. Ryssarna har bara att bekvämt promenera in i Polen, Tjeckoslovakien, Ungern och Rumänien. Tyskarna vet att de redan har förlorat kriget på östfronten. De har inte förlorat det på västfronten ännu, och därför klamrar de sig så envist fast vid sitt försvar där.

Min uppgift här i Japan var att få japanerna att angripa Ryssland. Det är en omöjlig uppgift. Men jag kanske kan få ryssarna att angripa Japan. Jag har vissa kontakter. Ett krig mellan Ryssland och Japan skulle försvåra ryssarnas framgångar i Europa och förhindra att de inte redan erövrat Berlin när ni äntligen väljer att landstiga på kontinenten. Vad jag menar är: fick jag till ett gurgel mellan ryssen och Japan skulle kanske inte hela Europa bli ryskt.

amerikanen Det låter intressant vad du säger. Jag ska föra dina idéer vidare. Men vänta ett slag med att handla. Jag måste veta vad de mina tänker om din plan. Jag fruktar nämligen att de inte vill se en ryss sätta sin fot i Japan.

Gottfried Jag måste handla nu eller aldrig.

amerikanen Ta det lugnt, gosse. Du måste låta mig få konsultera Washington. Det här är heta potatisar. Vi kan inte avgöra hela världens öde på en femöring.

Gottfried Jag har talat med Sorge. Ni svek honom. Han skulle fly till Amerika när ni prissgav honom åt japanerna. Ni tyckte han kunde bli besvärlig för er. Därför släppte ni honom som en het potatis, när han hade kunnat ge er alla detaljer om Pearl Harbour innan det inträffade. Är det er mening att göra samma sak med mig? I så fall måste jag varna er. Jag är beredd att försvinna under jorden genast.

amerikanen Gosse, jag ber dig bara ta det lugnt. Skena inte iväg. Vi har inte bråttom.

Gottfried Tillfällen är något som aldrig återkommer.

amerikanen Det vet man aldrig.

Gottfried Just därför är det bäst att ta för givet att de inte återkommer.

amerikanen (reser sig) Du har för bråttom. Ge mig en dags betänketid. Okay?

Gottfried Till i natt vid midnatt. Inte längre.

amerikanen Okay. (*de skakar hand*) Jag står på din sida, gosse.

Gottfried Men jag står inte på din. Farväl. Jag fick ett telegram idag från Himmler. Han beordrar mig till Berlin genast. Det betyder bara, att de känner till mitt dubbelspel. Det betyder döden genast, om jag inte före det sätter mig i säkerhet. Kan det inte bli hos er måste det bli hos ryssen. Är det klart?

amerikanen Du är desperat, min gosse. Du har inget tålamod.

Gottfried Livet kan aldrig invänta döden i lugn och ro utan måste alltid fly vidare.

amerikanen (tar hans hand igen) Jag står på din sida, gosse. Men du är utan kontroll. (*går*)

Gottfried (efter att han gått) Dra åt helvete, din skenheliga världserövrare!

Scen 4. En rysk delegation. Två tjänstemän.

- 1 Det är självaste Gottfried Schwarzkopf, general i SS.
2 Spionen från Berlin?
1 Han själv.
2 Och han erbjuder oss sina tjänster?
1 Och han menar allvar.
2 Han avstår från Hitler och väljer Stalin?
1 Det ser inte bättre ut. Amerika nobbar honom som de nobbade Richard Sorge.
2 Visa in honom genast. (*Gottfried visas in, civilklädd.*)
Ni är medveten om riskerna av att komma hit?
Gottfried Jag söker asyl för att hjälpa Sovjetunionen bekämpa Tyskland. Alla mina kunskaper står till ert förfogande.
2 Ni måste förstå att detta inte kan ske utan att vi först måste arrangera er dödsförklaring. Ni måste vara död. Förstår ni?
Gottfried Jag accepterar villkoren.
2 (*reser sig*) Bra. Ni får stanna här. Alla nödvändiga arrangemang kommer att vidtagas. Välkommen in i Sovjetunionen, kamrat. (*fattar hans hand och lägger sin andra hand på hans skuldra.*)
Gottfried Jag hoppas snarast möjligt få komma till Moskva.
2 Det är en nödvändighet. Slå er ner. Vi skall prata genom allt. (*de slår sig ner*) En cigarr?
Gottfried Nej tack.
2 Ni behöver inte berätta något om er själv. Vi vet redan allt. Men ni kanske inte vet allt. Ni hade en amerikansk vän och kollega, en professor.
Gottfried (vaken) Ja?
2 Han har anhållits av japanerna för spioneri. Ni har ingenting mer att vänta av honom.
Gottfried Det var väntat.
2 Jag tänkte nog det. Det var dumt av honom att tveka med att hala in er när han hade er på kroken.
Gottfried Därför kom jag till er.
2 Jag förstår. Vi förstår varandra. Det är det viktigaste. Nu, för er snabbast möjliga vidarebefordring till Moskva....

Akt V scen 1. Warszawas ruiner.

Samma som i akt III scen 5, men bara öde ruiner. Ingen rök.

Gottfried i enkel rysk arméuniform.

(*sista satsen i Vaughan Williams 6-e symfoni*)

Gottfried Vem är jag? Detta är människans första och sista fråga i livet och den enda väsentliga och den enda som hon aldrig kan besvara. Stundvis kan det gå upp ett ljus för henne då hon ser allting klart i en tillfällig aha-upplevelse, och i fem sekunder fattar hon sig själv och därmed även hela livet och världsgåtan, Gud och universum. Men den klara insikten försvinner som en dröm och lämnar liksom drömmen intet spår efter sig. En dag senare har man av det stora insiktsögonblicket kvar blott en aning av ett minne av att man en gång förstod någonting som man inte förstår längre.

Bästa sättet att uppnå slika himmelska ögonblick är att begrava sig i ensamhet och isolering och pina sig genom antingen meditation eller hårt arbete. Då räcker det med att träffa en människa eller få ett telefonsamtal för att få alla meditationens eller självplågans frukter förintade.

Man måste vara konsekvent. Man måste gå till botten med allt som man involverar sig i, vare sig det är ett äktenskap, ett brott, en karriär eller en bekännelse. Att lämna något halvgjort är höjden av feighet.

Allt vad jag utfört har slutat i detta: ett hav av ruiner. I hela mitt liv har jag även försökt komma fram till mig själv och försökt att ta reda på vem jag egentligen är, men mitt största bekymmer är att jag fortfarande står lika långt från mig själv och min livsgåtas lösning som dessa ruiner, mitt livsverk, har fjärrmat mig från mina egna.

Men detta är således destinationen och slutresultatet: Warszawas ruiner, det helt nivellerade ghyttot, där 600,000 hebréer blev dömda till döden och avrättade utan rättegång, kvinnor och barn, professorer och musiker, åldringar, konstnärer, jungfrur och vanliga arbetare. Inte en enda av dem var skyldig till något. Här tvingades de leva samman som i världens största inmurade fängelse på mellan 50 och 60 kvarter med ett dussintal portar mot omvärlden som de ej kunde passera om de inte ville bli skjutna direkt. Utan tillgång till mat, vatten eller hygien satte deras medmänniskor utanför, som utan anledning ej ville låta dem leva, när de låtit avrätta 90%, till slut elden till ghyttot, flög mot det med bombplan och bomber och genomdrev en systematisk förintelse av hela ghyttot kvarter för kvarter, hus för hus, med kulsprutor och tanks och eldkastare, utan att någon i husen fick rädda sig. De flesta brändes till döds i sina hem. Och här är resultatet, en sönderbränd stenöken av bara grus och en kvävande tystnad.

Och skulden är min. Det är det allra värsta. Jag själv har hjälpt tyskarna till att bli världens gemenaste monsterstat. Jag hjälpte själv till att organisera det uppror i ghyttot här som blev vårt världskrigs mest ohyggliga tragedi. Och nu hjälper jag ryssarna med att förinta det sista som ännu är kvar av det redan av mig så totalt själsligt våldtagna Tyskland. Med kallaste grymhet har jag varit en av dem som slitit ut Tysklands hjärta ur hennes, min egen mors kropp, och nu hjälper jag ryssarna att även slakta ner kroppen. Och ändå kan jag inte gråta. Är jag så förstörd militäriskt? Är det vad du ville av mig, far?

(En eländig gestalt nalkas honom bakifrån, ett brandskadat krigsoffer i vidrigaste trasor. Han tvekar men rör sedan vid Gottfried. Denne vänder sig om.)

Gottfried Skall något få mig att gråta så är det väl detta. *(efter någon tvekan omfamnar han hjärtligt gestalten)* Friedrich! Du lever! *(de omfamnas ett tag)*

Friedrich (efter omfamningen, ser på honom) Det är du. Men i rysk militäruniform. Vad har du gjort?

Gottfried Himmler skickade mig till Japan. Där hoppade jag av och överlämnade mig åt ryssarna. Nu hjälper jag dem att förinta Tyskland.

Friedrich Du får det att låta så enkelt.

Gottfried Så enkelt var det. Men berätta om dig själv. Senast jag såg dig var du SS-general.

Friedrich (blir lyrisk) I tre dagar vandrade jag på moln. Jag flög högt över molnen när jag gick omkring som SS-general och lurade varenda tysk jag såg rakt in i döden, som han alltid självmant gick in i på grund av mig. Och alltid fick jag nya infall. Till en början grälade jag på de tyskar som visade sig för att de var så feiga och tog genast kommandot över dem och ledde dem rakt in i döden. Alla judar kände mig och var med på leken. Mitt kodnamn var 'Himmler' för att jag ledde alla tyskar in i döden.

Var jag visade mig förstummades varenda tysk och lydde blint min minsta vink som om jag hade varit Hitler själv. Vid ett tillfälle förde jag ett femtiotal räddhågade tyskar rakt på en mina. Ingen överlevde. Alla tyskar som såg mig dog, ty de måste lyda mig, och jag kommenderade dem att dö. Några få kom levande ut ur ghattot och berättade för Stroop att de hade sett en SS-general gå omkring där inne livs levande och leda femtiotals tyskar rakt in i döden medan han själv försvann. Sådana lyckliga överlevande ansågs oberäkneliga eller helt vansinniga och togs om hand. De slapp gå in i ghattot mera, men bland de sista tyskar som jag såg i Warszawa hörde jag talas om ghattots spökgeneral som var själva döden i ghattot och som ledde slaktningen av alla judar och tyskar som satte sin fot i ghattot. Stroop och alla andra var givetvis säkra på att en sådan general inte kunde finnas i ghattot och måste vara en inbillning. Men den generalen fanns, och det var din SS-uniform, och den ensam tog livet av hundratals skräckslagna tyskar, som inte trodde att de slogs med judar utan med fantomer och som dog i förvisning om att de hade sett en modern motsvarighet till den flygande holländaren. Min svarta lapp över ögat bidrog till min SS-generals demoniska och nästan övernaturliga aspekt för dem. Deras sista upplevelse i livet var den totala förvirringen inför den tyska oantastliga överheten i den mest respektingivande av alla uniformer som med obeveklig auktoritet hade lett dem rakt in i helvetet i form av det judiska Warszawaghattots flammande förintelse. (*Gottfried ler.*)

Men kampen har bara börjat. Vi har besegrat tyskarna nu, men all diktatur måste besegras. Du är ingen ryss. När Berlins saga är all och Hitler är död eller levande begraven begynner kampen mot ryssarna, ty Stalins diktatur är värre än Hitlers. Det är varje mänsklig människas plikt att bekämpa all diktatur så länge den finns. Du kan inte medverka till att hela Europa öster om Elbe och Wien förslavas av Stalin. Vi har inte stridit mot Hitler för att få en värre Hitler över oss genom Stalin och kommunismen. Det är vår plikt att aldrig förtrötta i att anordna attentat mot all världens förtryckare och först och främst diktatorer. Hitler, Stalin och alla enväldshärskare måste dö. Och det är din plikt som människa att hjälpa oss utrota nazismen, fascismen och kommunismen.

Gottfried Min bror, jag har inte samma erfarenheter och ståndpunkt som du. Du har din lina att löpa ut, men jag har min. Jag måste fortsätta bekämpa Hitler och nazismen tills den är kväst för alltid, och det kan jag bäst göra i Stalins tjänst. Sedan när Hitler är död kan vi börja prata om en eventuell komplott mot Stalin och kommunismen.

Friedrich Då är det för sent. Du är som vanligt långt efter din tid. När Hitler började bli farlig hjälpte du honom i stället för att ta något initiativ emot honom. När du äntligen lämnade honom var det för sent: han hade då redan åstadkommit hela världskriget. Nu hjälper du Stalin att bli en ny världsfara. När det är för sent och Stalin redan regerar över Warszawa, Prag, Budapest, Bukarest, Sofia, Belgrad, Berlin och Wien skall du överge även honom och inse din nya moraliska bankrutt. Käre bror, dra åt helvete! Det är det bästa du kan göra, ty allt vad du gör i denna världen drar världen åt helvete!

Gottfried Om du är så missnöjd med mig, så döda mig då. (*ger honom lugnt sin pistol.*)

Friedrich (tar den och siktar) Jag borde göra det, ty du är ett monster, en förbannad övermänniska, för alltid dödligt angripen av det nazistiska viruset, som inbillar människan att hon är mer än andra människor. (*siktar*) Men jag kan inte, ty jag är din bror. (*sänker vapnet*) Och du har ännu en hel del att göra. Du skall hjälpa ryssarna jämna Europa med marken. Du skall hjälpa dem med förintelsen av Tyskland och

alla tyska städer inklusive Wien och Budapest, och du skall inte kunna hindra den universella förstörelsen, fastän du skulle vilja det. Och även fast du skulle kunna det så kommer du inte att göra det. Ty du har blivit mänsklighetens värsta fiende och bödel. Du var en SS-general, men nu vägleder du ryssarna i slakten på Europa. Genomför ditt jobb, broder, så att vi sedan över dina ruiner kan skapa ett nytt Israel och en ny värld över den värld som du mest av alla har hjälpt till med att rasera. Jag föraktar och beklagar dig, broder. *(kastar vapnet och går)*

Gottfried (tar upp pistolen) Så är nu räkenskapens stund kommen. Skall jag då skjuta mig, eller skall jag uppfylla min broders förbannelse och fortsätta verka till världens förstörelse? Det är lika bra att löpa linan ut. Jag beklagar dig, broder, som är skyldig, ty sådana som jag måste alltid fortsätta existera, emedan ni skonar dem. Du kunde ha skjutit mig, och du borde ha skjutit mig. Nu måste din förbannelse fullkomnas genom att jag förblir vid liv. Fördärva då världen, du stalinistiska världsimperium, i mitt namn, så att Tyskland och hela Östeuropa definitivt går under. Förslava världen, men låt min bror leva vidare med sin musik och sitt Israel, ty det är världens enda hopp. Allt annat är bara den fåfänga i form av slutgiltiga ruiner, som ni ser här. *(påvisar Warszawaghattots ruiner.)*

Och hur kan jag då leva vidare, som är själva döden? Hur kan döden leva, när livet finns? Så dö då, tyranni, och låt livet leva. Jag var bara ett dött verktyg för ödets hand, dödsdömt från början. Min karriär blev bara till undergång för hela världen. Och vad var meningen med det? Min bror, hans musik och Israel? I så fall är du en narr, o Gud, om du når dina mål med sådana medel.

Jag har talat. Må jag dö med den värld som jag själv har dödat.

(skjuter sig)

Friedrich (på avstånd) Min bror! Min bror! Min älskade bror!

Ridå.